71.

Modalități de valorificare a textului științific în domeniul educațional

Coordonatori:

Dana Rad
Ciprian Baciu
Mușata-Dacia Bocoș

Colecția Paedagogia

presa universitară clujeană

Modalități de valorificare a textului științific în domeniul educațional

•

Coordonatori:

DANA RAD | CIPRIAN BACIU | MUȘATA-DACIA BOCOȘ

MODALITĂȚI DE VALORIFICARE A TEXTULUI ȘTIINȚIFIC ÎN DOMENIUL EDUCAȚIONAL

Coordonatori:
DANA RAD | CIPRIAN BACIU | MUȘATA-DACIA BOCOȘ

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2024

Colecția *Paedagogia*
este coordonată de Mușata-Dacia Bocoș.

COORDONATORII au contribuții egale.
AUTORII capitolelor au contribuții egale.

ISBN 978-606-37-2078-9

Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

Cuprins

CAPITOLUL I.
Principalele tipuri de lucrări științifice

I.1. Lucrările științifice și problematica lor

Mihaela-Gabriela Neacșu, Mușata-Dacia Bocoș, Olga Chiș

Cercetarea educațională – Generalități

Cercetarea educațională are un câmp larg de manifestare și de expresie la nivelul acțiunilor domeniului social, cu relevanță atât pentru planul teoretic al educației prin radiografierea, investigarea, cunoașterea, interpretarea, înțelegerea problemelor educației, cât și pentru planul practic prin orientarea, optimizarea, inovarea, reformarea, prospectarea practicilor educative. Cercetarea educațională reprezintă, astfel, sursă pentru noi cercetări fundamentale sau aplicative. Cu ajutorul aparatului metodologic științific, cercetătorii din domeniul științelor educației observă, înțeleg, experimentează, explică, interpretează problemele educației, generalizează, conceptualizează, prospectează și inovează realitatea educațională.

Literatura pedagogică oferă pentru cercetarea educațională mai multe definiții operaționale:

- „un sistem de acțiuni, un proces, o atitudine, o strategie, un obiectiv de rezolvat, un nivel de formare atins, un mijloc de perfecționare." (Joița, 2003, p. 396);
- „tip special de cercetare științifică, un ***proces creativ, critic, dinamic și continuu de cunoaștere***, ce are drept scop explicarea, înțelegerea, optimizarea, inovarea, reformarea și prospectarea activității de instruire și educare. Toate acestea se realizează în viziune sistemică, prin investigarea teoretică și/sau practic-aplicativă a relațiilor funcționale și cauzale dintre componentele și variabilele fenomenului

educațional. Așadar, ***cercetarea pedagogică reprezintă un proces critic și continuu în care formulăm întrebări sistematice în legătură cu componentele și variabilele fenomenului educațional și ale proceselor curriculare și în care încercăm să răspundem la aceste întrebări.*** În prezent, cercetarea pedagogică este integrată în sistemul acțiunilor sociale cu valoare praxiologică și reprezintă un subsistem al acestuia.” (Bocoș, 2013, p. 226);

- „un proces care trimite investigatorul să pătrundă pe cât posibil adânc, cu o anumită înțelegere puțin diferită sau alternative la ce s-a produs până atunci, reconstruind zone ale discontinuității prin formularea de noi întrebări în legătură cu fenomenele, procesele, relațiile, evenimentele ce gravitează în jurul nucleelor câmpului educațional, exprimat cel mai adesea sub forma grupurilor sau variabilelor factoriale.” (Căprioară & Neacșu, 2016, p. 19);
- „strategie de acțiune care are rol de reglare/ autoreglare și optimizare/ autoptimizare a procesului de învățământ la macro și micronivel, precum și autentic factor de promovare a progresului general în educație.” (Bocoș, 2017, p. 401);
- „tip special de cercetare științifică angajată în câmpul educației, la nivelul activităților educaționale, înțeleasă ca proces critic, creativ și continuu, în care se formulează întrebări sistematice în legătură cu componentele și variabilele fenomenului educațional, se parcurge un proces de colectare și de analiză de date și se răspunde la aceste întrebări în mod riguros, fundamentat, argumentat științific și logic.” (Bocoș, 2021, p. 9).

Enăchescu (2012, p. 16) consideră că atributele proprii cercetării educaționale sunt următoarele:

- „argumentul sau ce anume o provoacă, o declanșează și o susține;
- obiectivul/ obiectivele ce și le propune pentru a fi atinse și a garanta, astfel, clarificări, îmbunătățiri, ameliorări, schimbări în fenomenul studiat;
- ipoteza – care îi conferă valoare și ținută științifică, deoarece rezultă dintr-o reflecție, o meditație sau o viziune, ceea ce nu este la îndemâna oricui;

- metoda de operare în plan real, care poate face trecerea de la idee sau ideal la concret, observabil și măsurabil;
- subiecți, eșantion;
- date de cercetare culese sau ce rezultă în urma eforturilor (mentale, aplicative, materiale etc.) de până acum;
- procedee de prelucrare a datelor sau cum să faci ca datele culese să vorbească, să exprime ceva, să dovedească, și nu oricum, ci în mod ordonat, corect, precis, necontestabil și adevărat;
- forma de prezentare a datelor pentru a fi transmise, comunicate, valorificate în mediul academic și pentru a intra în circuitul de idei destinat celor interesați; lansarea în lumea științei a inovării, propuse prin demersul inițiat."

Unii experți în științele educației (Căprioară & Neacșu, 2016, p. 20) acordă cercetării educaționale „un statut de agent fluidizant și activator al relațiilor devenite uneori rigide, de liant, de strategie de reglare, autoreglare și autooptimizare a componentelor sistemului de învățământ, iar la o scară mai largă, un autentic factor de promovare a progresului în educație."

Specificul cercetării educaționale constă într-o serie de caracteristici relevante, care au fost conceptualizate și explicate de mai mulți cercetători din domeniul educațional (Bocoș, 2021; Căprioară & Neacșu, 2016; Sălceanu & Călin, 2022) și pe care le prezentăm într-o abordare comprehensivă:

- *are caracter inductiv*, întrucât e bazată pe raționamente inductive, pornindu-se de la premise particulare către stabilirea de concluzii generale, prin acumulare de date experimentale și teoretico-metodologice, în vederea fundamentării științifice a demersurilor acționale și teoretice de la nivelul teoriei și practicii educației;
- *are caracter deductiv*, întrucât folosește raționamente deductive, pornindu-se de la premise generale către analize științifice particulare, prin care se stabilesc corelații între concepte, teorii, principii etc., cu evidențierea consecințelor și concluziilor particulare;
- *are caracter complex*, întrucât sunt evidențiate diverse aspecte referitoare la fenomenul educațional sau corelate cu acesta, deoarece fenomenele educaționale în sine pot fi complexe, dinamice, desfășurate în flux continuu, ireversibile și neunivoce;

- *are caracter creativ*, întrucât solicită cercetătorului să gândească creativ în investigarea unor aspecte problematice, critice pentru care nu există suficiente explicații și să-și manifeste creativitatea în proiectarea și realizarea cercetării, iar aplicarea rezultatelor cercetării se realizează într-un mod original, creativ pentru a atinge scopurile vizate;
- *are caracter specific* imprimat de particularitățile domeniului educațional și de caracteristicile concrete ale situației de cercetat (tema cercetării, obiectivele cercetării, etapele și demersurile de desfășurare ale cercetării, metodele și instrumente de cercetare etc.);
- *are caracter constatativ, descriptiv și explicativ,* întrucât determină înțelegerea și interpretarea aspectelor analizate, inclusiv explicarea cauzelor și a efectelor diferitelor aspecte cercetate;
- *are caracter reflexiv și interogativ,* întrucât încurajează demersul reflexiv promovând practicile autoreflexive și formularea de întrebări sistematice în legătură cu componentele și variabilele fenomenului educațional;
- *are caracter prospectiv*, întrucât vizează realizarea educației și modelarea personalității în acord cu cerințele școlii în viitor, cu perspectiva dezvoltării sociale și a exigențelor societății;
- *are caracter deschis, multidisciplinar, pluridisciplinar, interdisciplinar sau transdisciplinar*, întrucât angajează adeseori demersuri științifice, teoretico-explicative și acționale de natură multidisciplinară, pluridisciplinară, interdisciplinară sau transdisciplinară, care pot contribui la fundamentarea științifică a educației, prin corelarea teoriilor și datelor obținute de alte științe;
- *are caracter ameliorativ*, întrucât este orientată întotdeauna spre optimizarea ale activității educaționale, spre inovarea și chiar reformarea practicilor educaționale;
- *are caracter variat al durabilității în timp*, întrucât poate necesita perioade de timp diferite în funcție de tipul cercetării, tema de cercetare, obiectivele cercetării etc.

Spre deosebire de alte tipuri de cercetare, cercetarea educațională poate fi realizată atât de cercetători științifici în domeniul științelor educației,

cât și de profesorii practicieni din sistemul educațional și de studenții, viitori profesori (Bocoș coord., 2021).

În literatura pedagogică (Bocoș, 2021; Căprioară & Neacșu, 2016; Joița et al., 2003; Sălceanu & Călin, 2022; Stan, 1994; Thomas, 1977) au fost identificate următoarele funcții ale cercetării educaționale: funcția descriptiv-analitică, funcția explicativă, funcția praxiologică, funcția constatativă, funcția evaluativă, funcția predictivă, funcția sistematizatoare, funcția referențial-informațională, funcția ameliorativă/optimizatoare, funcția euristică și funcția de perfecționare-inovare.

Aceste funcții specifice cercetării educaționale conduc la o înțelegere profundă a rolurilor pe care le îndeplinește cercetarea educațională în plan teoretic și practic, prin studierea faptelor pedagogice, care pot influența diverse aspecte ale activității educaționale, prin descrierea, analiza și explicarea fenomenelor educaționale, în complexitatea lor, prin propunerea de soluții ameliorative, de optimizare și/ sau de inovare a practicilor educative.

Lucrările științifice – produse ale scrierii bazate pe cercetare științifică

Lucrarea științifică reprezintă un „tip de lucrare cu conținut informativ, cu structură precisă, bazată pe date reale și elaborată în concordanță cu principii, metodologii și criterii riguroase, științifice. Prezintă relevanță specială lucrările științifice care sunt destinate popularizării, acestea fiind susținute/ prezentate prin intermediul conferințelor și simpozioanelor sau al volumelor, cărților, articolelor și studiilor din reviste, lucrărilor de licență, disertație, doctorat ș.a. Procesul de elaborare a unei astfel de lucrări este complex, mobilizând toate resursele intelectuale ale autorului, în așa fel încât produsul final să răspundă celor mai exigente standarde ale activității și cercetării științifice. O lucrare științifică are elemente de originalitate, ea integrând contribuții personale ale autorului, atât în secțiunea de fundamentare teoretică, cât și în secțiunea practic-aplicativă. Totodată, lucrările științifice exprimă personalitatea autorului, formația sa intelectuală, capacitatea de prezentare argumentativă, de analiză și de sinteză, coerența gândirii și a exprimării, elocvența, competențele sale

profesionale și transversale, creativitatea sa ca și cercetător științific, calitatea limbajului de specialitate utilizat.” (Bocoș et al., 2021)

În cadrul lucrărilor științifice sunt prezentate rezultatele unor cercetări științifice, scrierea lor bazându-se pe stilul științific. În domeniul educațional, lucrările științifice au la bază rezultate ale cercetărilor educaționale, pentru care, în secțiunea anterioară, au fost prezentate, principalele caracteristici.

Elaborarea unei lucrări științifice necesită o activitate susținută de documentare și cercetare. Conținutul textelor științifice este rezultatul unei investigații metodice și sistematice, în care fenomenele sau faptele sunt examinate și analizate pe baza ipotezelor, principiilor academice. Această abordare asigură validitatea și universalitatea rezultatelor obținute.

Un aspect care poate ridica anumite probleme în realizarea unui text științific este complexitatea subiectului abordat. Pe lângă această complexitate, un alt aspect care poate influența scrierea științifică este utilizarea limbajului specializat. Limbajul științific este adesea încărcat cu termeni specifici și abrevieri, ceea ce poate face înțelegerea textelor științifice o provocare pentru cei care nu sunt familiarizați cu terminologia respectivă. Obiectivitatea acestor texte derivă din caracterul lor riguros, formal și obiectiv, utilizat pentru transmiterea cunoștințelor care servesc la diseminarea și comunicarea rezultatelor în comunitatea științifică (Alley, 2018).

Chelcea (2003, pp. 46-48) subliniază importanța respectării stilului științific în orice tip de document științific, evidențiind necesitatea clarității și evitarea exceselor lingvistice. Conform autorului, trecerea neordonată de la o idee la alta, lipsa unei logici clare, poate dezorienta cititorul și poate afecta coerența discursului. Prin urmare, organizarea și structurarea ideilor sunt necesare pentru înțelegerea mesajului transmis. Recomandarea este de a folosi cuvinte și expresii adecvate pentru a marca tranziția între idei și pentru a menține coerența internă a discursului.

Eliminarea ambiguităților și evitarea referințelor irelevante sunt, de asemenea, aspecte esențiale în redactarea unui text științific. Utilizarea unui limbaj clar și concis, fără termeni sau propoziții complexe, contribuie la claritatea și înțelegerea lucrării (Rad et al., 2024). Pentru a fi mai accesibili unui public mai larg, termenii tehnici sau de specialitate ar trebui folosiți cu măsură și clarificați atunci când este necesar.

Importanța textelor științifice

Rolul fundamental al textelor științifice în societate constă în faptul că ele sunt principalul instrument prin care oamenii de știință își împărtășesc și progresează în cunoașterea diverselor domenii. Acestea conțin informații fundamentale despre descoperiri, teorii și metodologii, contribuind astfel la progresul cunoașterii globale. Prin detalierea metodelor de cercetare și prezentarea rezultatelor, textele științifice permit verificarea ipotezelor de cercetare și conduc la realizarea de descoperiri științifice. Acest aspect este esențial pentru asigurarea calității și fiabilității informațiilor științifice. Ele servesc ca sursă de inspirație pentru noi cercetări și inovații în diferite domenii. De asemenea, stimulează gândirea creativă și critică și promovează dezvoltarea soluțiilor la problemele complexe cu care se confruntă societatea.

Alley (2018) evidențiază importanța textelor științifice, subliniind rolul lor în transmiterea și avansarea cunoștințelor în comunitatea academică și în societate în general. Potrivit lui Alley, aceste texte sunt căi prin care cercetătorii împărtășesc descoperirile lor, contribuind la progresul cunoașterii umane. Prin urmare, el susține că o redactare clară și concisă a textelor științifice este esențială pentru comunicarea eficientă a ideilor și a rezultatelor cercetării.

Textele științifice reprezintă o componentă fundamentală a progresului uman, oferind un cadru riguros și verificabil pentru transmiterea și îmbogățirea cunoașterii în diverse domenii. Textele științifice au rolul de a informa publicul larg despre descoperirile și progresele din diverse domenii, contribuind la educația și conștientizarea problemelor actuale și a soluțiilor propuse. Concluziile prezentate în conținutul textelor științifice pot influența politicile și deciziile în domenii precum educație, sănătate, protecția mediului, tehnologie și economie etc. Acestea oferă argumente și dovezi solide pentru fundamentarea politicilor bazate pe evidențe.

Principalele tipuri de texte științifice includ scrieri care pot fi dezvoltate în orice domeniu de cunoaștere și au particularitatea de a asigura un nivel ridicat de rigurozitate pentru dezvoltarea lor – vezi tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1. *Principalele tipuri de texte științifice (adaptare după Morrison, 2024)*

Texte academice	Acestea sunt elaborate în instituțiile de învățământ și își propun să prezinte o reflecție asupra unui subiect specific. Exemplele includ tezele, lucrările finale sau lucrările de evaluare realizate în timpul semestrului.
Texte didactice	Acestea sunt destinate să faciliteze procesul de învățare și apar în dicționare, enciclopedii etc.
Texte tehnice	Acestea sunt elaborate în jurul unei discipline și sunt ușor de înțeles pentru specialiștii în domeniul respectiv. Un exemplu ar fi textele dedicate aspectelor specifice ale economiei.
Texte de cercetare științifică sau articole științifice	Acestea sunt publicate în reviste științifice și detaliază aspectele unei investigații. Spre exemplu, un articol referitor la impactul poluării cu produse din materiale confecționate din plastic, asupra declinului populației din lumea acvatică.

Aceste tipuri de texte îndeplinesc diverse scopuri și sunt adaptate pentru diferite audiențe și contexte de valorificare în domeniul științific.

Bibliografie

Alley, M. (2018). *The craft of scientific writing* (Fourth edition) [Măiestria scrierii științifice]. Springer.

Bocoș, M.-D. (2017). *Didactica disciplinelor pedagogice. Un cadru constructivist*. Editura Paralela 45.

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021). Lucrare științifică. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (p. 1094). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M.-D., & Voiculescu, F. (2013). Elemente de cercetare pedagogică aplicate în didactică. În F. Voiculescu (coord.), M. Bocoș, D. Potolea, C. Cucoș, T. Cozma, M. Manolescu (2013), *Elaborarea programului de formare în domeniul didacticii specialității* (pp. 226-278). Editura Matrix Rom.

Bocoș, M.-D. (2021). Cercetarea educațională – statut, caracteristici, clasificări. În M.-D. Bocoș, C. Stan, & C. Crișan (eds.), *Cercetarea educațională. Coordonate generale ale activităților de cercetare* (Volumul I, pp. 9–26). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M.-D., Stan, C., & Crișan, C. (eds.). (2021). *Cercetarea educațională. Coordonate generale ale activităților de cercetare* (Volumul I). Editura Presa Universitară Clujeană.

Căprioară, D., & Neacșu, I. (2016). *Repere în metodologia cercetării educaționale. Teorie. Modele. Aplicații.* Editura Sitech.

Chelcea, S. (2003). *Metodologia elaborării unei lucrări științifice.* Comunicare.ro.

Enăchescu, E. (2012). *Cercetarea științifică în educație și învățământ. Întrebări cu și fără răspunsuri imediate.* Editura Universitară.

Joița, E. (coord.), Ilie, V., Vlad, M., & Frăsineanu, E. (2003). *Pedagogie și elemente de psihologie școlară: Pentru examenele de definitivare și obținerea gradului didactic II*. Editura Arves.

Morrison, R. (1 Aprilie, 2024). *Scientific text: characteristics, types, structure, examples - science - 2024*. Warbletoncouncil. https://warbletoncouncil.org/texto-cientifico-11843

Rad, D., Baciu, C., Bocoș, M.-D. (coord.). (2024). *Textul științific – Concepere, elaborare, structurare.* Editura Presa Universitară Clujeană.

Sălceanu, C., & Călin, F. M. (2022). *Elemente de metodologie a cercetării în sfera educațională. Teorie și aplicații*. Editura Universitară.

Stan, L. (1994). Cercetarea pedagogică și inovarea în învățământ. În A. Neculau, & T. Cozma (coord.), *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradul didactic II*. Editura Spiru Haret.

Thomas, J. (1977). *Marile probleme ale educației în lume*. Editura Didactică și Pedagogică.

I.2. Raportul de cercetare

Claudia-Alina Crișan, Diana-Crina Marin, Dana Rad

Raportul de cercetare în domeniul științelor educației este un document oficial, elaborat în contexte de investigație educațională, în conformitate cu standardele științifice și etice specifice domeniului. Acesta prezintă într-o modalitate sintetică, coerentă și clară demersurile investigative, oferind o argumentare riguroasă a rezultatelor obținute (Crișan, 2021). Înainte ca materialul să fie accesibil comunității științifice, academice sau publicului larg, prin publicarea sau utilizarea sa în practica educațională, el este supus unui proces riguros de revizuire și evaluare de către comunitatea academică, pentru a se asigura calitatea, validitatea informațiilor și a concluziilor generate.

Deoarece redactarea unui raport de cercetare educațională impune o anumită strictețe și rigurozitate științifică, persoanele care îl întocmesc trebuie să fie înzestrate cu un set de abilități specifice, precum: cele de analiză și sinteză, de organizare a materialului și de reflectare (Baciu & Bocoș, 2022). Adesea, rapoartele de cercetare sunt elaborate de către cercetători și specialiști din diverse domenii conexe științelor educației, familiarizați cu demersurile și rigorile impuse în elaborarea unui astfel de produs științific, precum: cercetători în instituții de cercetare și dezvoltare, cadre didactice universitare sau profesori din învățământul preuniversitar, psihologi școlari, psihoterapeuți, studenți la nivel masterat, doctorat sau postdoctorat și alți profesioniști implicați în studiul și îmbunătățirea contextelor sau proceselor educaționale. Așadar, aceste documente sunt elaborate în cadrul unor instituții academice sau de cercetare, în colaborare cu organizații guvernamentale sau non-guvernamentale, sau în contextul unor proiecte de cercetare finanțate de agenții de finanțare sau fundații private. Tematica acestora poate să fie extrem de vastă, acoperind o gamă largă de subiecte și probleme din domeniul educației, precum: eficacitatea metodelor de predare, evaluarea performanței școlare, integrarea tehnologiei în educație, managementul școlar, politici educaționale și multe altele.

Rapoartele de cercetare în domeniul educației sunt întocmite în diferite etape ale procesului de cercetare și pot varia în funcție de natura și scopul studiului, respectiv cel de documentare sau cel de analiză și comunicare a rezultatelor investigative, după cum urmează (Niculescu, 2011):

a) *Faza de planificare și proiectare a cercetării*. În faza inițială a cercetării, rapoartele pot fi întocmite pentru a descrie planul și metodologia cercetării propuse, incluzând o revizuire a literaturii de specialitate, identificarea lacunelor și controverselor privind rezultatele cercetărilor anterioare domeniului/tematicii investigate, o prezentare a tipologiei cercetării (calitativă, cantitativă sau mixtă), a scopului și obiectivelor, întrebarea sau întrebările de cercetare, ipoteza/ipotezele și variabilele măsurate, designul de cercetare, instrumentele de colectare a datelor și, eventual, strategia de analiză a datelor colectate.

b) *Faza de colectare și analiză a datelor*. Pe măsură ce investigația avansează, rapoartele de cercetare intermediare pot fi întocmite pentru a documenta procesul de colectare a datelor și de analiză a acestora. Acestea pot include descrieri ale eșantionului de participanți sau a eșantionului de date, a instrumentelor de cercetare utilizate, a proceselor de colectare a datelor și analize preliminare ale rezultatelor obținute.

c) *Faza finală de cercetare*: După finalizarea procesului de cercetare, sunt întocmite rapoarte finale care prezintă rezultatele și concluziile cercetării. Acestea includ o analiză detaliată a datelor, interpretarea rezultatelor, discuții despre implicațiile descoperirilor pentru teorie și practică educațională, precum și recomandări pentru viitoarele cercetări sau acțiuni de investigație științifică.

Cercetarea și, implicit, rapoartele de cercetare în domeniul științelor educației sunt esențiale pentru avansarea cunoașterii, îmbunătățirea practicilor și politicilor educaționale. Comunicarea, împărtășirea cunoștințelor și a descoperirilor științifice privind variatele aspecte ale educației se adresează diverselor părți interesate, precum: comunitatea academică, practicienii educaționali, decidenții politici, publicul larg interesat sau altor categorii de persoane preocupate de acest domeniu de cunoaștere.

Bibliografie

Baciu, C., & Bocoș, M.-D. (2022). *Evaluarea și utilizarea surselor și resurselor de documentare*. Editura Presa Universitară Clujeană.

Crișan, C-A. (2021b). Întocmirea raportului de cercetarea calitativă. În M.-D. Bocoș, C. Stan, & C. Crișan (eds.), *Cercetarea educațională. Coordonate generale ale activităților de cercetare* (Volumul II, pp. 221–247). Editura Presa Universitară Clujeană.

Niculescu, M. (2011). Demersul unui proiect de cercetare: de la idee la restituirea rezultatelor. În M. Niculescu (coord.), N. Vasile (coord.), & N. Angelescu, *Epistemologie*. *Perspectivă interdisciplinară* (pp. 78–98). Editura Bibliotecha.

I.3. Eseul

Maria-Paula Bocoș, Mara-Grația Dezmirean, Mușata-Dacia Bocoș

Definiție (în sens general)

Lucrare scrisă, în care se prezintă și se argumentează un punct de vedere al autorului asupra unui anumit subiect, se consemnează idei, se stabilesc conexiuni între ele etc., într-o manieră articulată, care să ofere informații (inclusiv prin trimiteri la domenii științifice diverse), utilizând un stil elevat. Prin aceste caracteristici, eseul se situează la granița dintre stilul beletristic și cel științific. Elementele care definesc un eseu se referă la o poziție/ opinie anume asumată de către autor în raport cu tema abordată, prezentarea detaliată și argumentată a unor idei și opinii care să susțină poziția asumată, asociații libere de teme, argumente, motive, simboluri sau gânduri, libertate în alegerea stilului de prezentare și conexiunea cu diverse domenii științifice și culturale. Redactarea eseului se face structurat, pe trei părți principale: introducere, cuprins, încheiere/ concluzii.

Tipuri de eseuri conform Asociației Psihologilor Americani (stilul APA 7)

Potrivit APA 7, există următoarele tipuri de eseuri:

1. Eseul de tip cauză-efect (cause-and-effect essay – în engleză) prezintă modul în care anumite evenimente conduc la anumite rezultate sau susțin o anumită poziție. La baza acestui tip de eseu stă o idee directoare clară și puternică. Paragrafele sunt structurate, în general, prin descrierea fiecărei cauze și a efectului său colateral, cu legături logice între ele.

2. Eseul comparativ (comparative essay – în engleză) este un tip de eseu care detaliază două (sau mai multe) elemente de asemănare și deosebire, ori relația dintre două lucruri, fenomene, idei, abordări etc., care sunt comparate, accentul căzând pe o idee directoare și pe aspecte importante, relevante, dar dificil de identificat la prima vedere. Structura

eseului poate fi organizată astfel încât să se concentreze pe elementul 1 și apoi pe elementul 2 sau elementele pot fi combinate, întrepătrunse.

3. Eseul expozitiv (expository essay – în engleză) urmează o structură cu mai multe paragrafe (de exemplu, cinci paragrafe) și oferă informații despre un subiect specific. Structura eseului include o introducere, un corp și o concluzie. În acest tip de eseu este necesară furnizarea de dovezi care să susțină convingător afirmațiile prezentate și detaliate.

4. Eseul narativ (narrative essay – în engleză) este un tip eseu care descrie o succesiune de evenimente în maniera în care acestea au fost percepute de către autor, o poveste, fiind respectat un anumit fir narativ, asemănător genului epic, incluzând un început, un mijloc și un sfârșit. Eseurile narative trebuie să aibă un scop și un obiectiv clar definit și să să fie realizate cu un limbaj concis și sugestiv.

5. Eseul persuasiv (persuasive essay – în engleză) este un tip de eseu care apelează la funcția persuasivă a limbajului, încercând să convingă cititorii să accepte o idee, o opinie, un anumit punct de vedere sau să întreprindă o anumită acțiune. Ele prezintă argumente clare, includ legături logice și au o structură similară cu cea a eseului expozitiv.

Alte tipuri de eseuri

Alte tipuri de eseuri utilizate în practica universitară:

1. Eseul argumentativ este un tip de eseu apreciat ca fiind „de tip pedagogic”, care prezintă abordări ale unui subiect controversat, care poate atrage diverse opinii, încercându-se evidențierea argumentelor în favoarea susținerii opiniei proprii a autorului. Autorul poate face și referiri critice asupra tezelor pe care le consideră a fi în contradicție cu expunerea lui, acest lucru asigurând o mai mare obiectivitate a ideilor susținute.

2. Eseul descriptiv este un tip de eseu care oferă o imagine cât mai clară și detaliată a unui eveniment, a unui loc anume, a unei persoane, a unui fenomen etc., așa cum au fost percepute de autor.

3. Eseul de sinteză este un tip de eseu care evidențiază doar anumite aspecte esențiale sau idei principale ale temei abordate, fără a intra în prea multe detalii.

4. Eseul lung/ Eseul academic este o formă extinsă a eseului structurat, care cuprinde între 2.000 și 5.000 de cuvinte. Acest eseu se caracterizează prin discursivitate, fiind bine documentat și organizat, îmbinând propria opinie a autorului cu alte opinii raportate la temă.

5. Eseul nestructurat este un tip de eseu care nu uzează de o delimitare clară a subdiviziunilor, păstrând doar o structură de bază, în care se identifică o introducere, un cuprins și concluziile.

5. Eseul reflexiv este un tip de eseu mai complex, care, adesea, tratează subiecte de natură filosofică sau religioasă. El exersează și testează abilitățile de analiză, sinteză, descriere, exemplificare și contrastare ale autorului. Eseurile reflexive se împart în două categorii, și anume:

5.1. Eseul descriptiv-reflexiv (presupune atât descrierea unui anumit subiect, cât și reflecție și exprimarea propriilor opinii și sentimente sau a experiențelor personale care au legătură cu acesta).

5.2. Eseul abstract (în economia textului, descrierea ocupă un spațiu limitat, accentul fiind pus pe raționamentele și judecățile de valoare, pe părerile și pe sentimentele personale).

6. Eseul scurt/ Eseul de cinci alineate este un tip de eseu care cuprinde până în 1000 de cuvinte, organizate în cinci alineate: primul alineat introduce o opinie a autorului, fiecare din următoarele trei alineate prezintă câte o idee care să susțină opinia prezentată (împreună cu dovezi, argumente și/ sau citări), iar alineatul final reamintește opinia și rezumă ideile care o susțin. Este o formă a eseului structurat, foarte popular în sistemul educațional anglo-saxon.

7. Eseul structurat este tip de eseu cu teme și subteme logic organizate, care scot în evidență ideea și care rezumă, în același timp, textul. Acest tip de eseu este mai riguros, pretinzând un text cu structură clară, coerentă, cu un raport echilibrat între introducere, cuprins și concluzii, ca și între ideile principale și cele secundare, în care ideile sunt bine marcate prin construcția paragrafelor, din care rezultă capacitatea de analiză și de interpretare/ argumentare a autorului, ca și abilitatea acestuia de a formula judecăți de valoare (Cucu, f.d.).

Bibliografie

American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association* (Seventh Edition). https://apastyle.apa.org/products/publication-manual-7th-edition

Baciu, C., & Bocoș, M.-D. (2022). *Evaluarea și utilizarea surselor și resurselor de documentare*. Editura Presa Universitară Clujeană.

Cucu, C. (f.d.). *Cum elaborăm un eseu*. Academia.edu. http://www.academia.edu/4126159/cum_elaboram_un_eseu

I.4. Rezumatul

Maria-Paula Bocoș, Mara-Grația Dezmirean, Mușata-Dacia Bocoș

Definiție

Rezumatul reprezintă o redare condensată/ concisă/ sintetică/ pe scurt, o conspectare, folosind un limbaj personalizat, a unui conținut lecturat, vizionat sau audiat, selectat din mesajul unei surse în format tipărit sau digital: cărți, tratate, articole științifice, lucrări științifice, manuale școlare, auxiliare curriculare, filme documentare, filme educaționale ș.a. Realizarea de rezumate presupune redarea sintetică a esențialului din conținuturile respective, a mesajului acestora, a ideilor principale, prin exersarea operațiilor gândirii și a limbajului de specialitate specific. Astfel, pentru ca un text să poată fi considerat rezumat, el trebuie să îndeplinească următoarea cerință: să conțină o prezentare concisă/ sintetică și clară a principalelor idei care asigură/ constituie înțelesul mesajului autorului/ autorilor, prin renunțare la detaliile nesemnificative (care nu sprijină înțelegerea generală a mesajului).

Lungimea rezumatului

Lungimea rezumatului variază în funcție de cerințele specifice ale persoanei/ publicației care solicită rezumatul. În cazul articolelor științifice, lungimea tipică variază de la 100 la 250 de cuvinte, dar, sunt și cazuri în care cerințele sunt de 500 de cuvinte, iar, în alte cazuri, cum sunt tezele de doctorat, rezumatele pot avea extindere de ordinul paginilor. De aceea, se recomandă ca autorul să verifice standardele și cerințele particulare ale editorului, înainte de a realiza rezumatul.

Valențele rezumatelor

Rezumatele dețin, pentru cei care le realizează, următoarele valențe:

a) (în general) valențe formative: dezvoltă operațiile gândirii și criticismul acesteia; dezvoltă capacitatea de esențializare, de a extrage informații esențiale, capacitatea de analiză multicriterială, capacitatea de a descrie elemente specifice din puncte de vedere diverse; dezvoltă abilitățile de identificare a emoțiilor, sentimentelor și atitudinilor personajelor; abilitățile de exprimare într-o manieră clară, concisă și comprehensivă ș.a.;

b) (în contexte didactice) valențe didactice: sunt instrumente de activizare a educabililor; încurajează efortul lor propriu – individual sau de grup; sprijină realizarea activităților independente; sprijină secvențele de fixare și consolidare a achizițiilor (cunoștințelor, priceperilor și deprinderilor); sprijină aplicarea unor metode de învățământ, cum ar fi metoda predării/ învățării reciproce.

Clasificarea rezumatelor

Rezumatele pot fi clasificate astfel:

1) În funcție de consistența conținutului ideatic – distingem două categorii, în funcție de tehnicile de rezumare, care pot fi aplicate atât textelor expozitive (științifice, tehnice, sau alte tipuri de lucrări non-ficțiune), cât și textelor narative, care sunt, de obicei, dar nu obligatoriu, texte literare:

1.1.) Rezumate informative/ Rezumate complete;

1.2.) Rezumate descriptive/ Rezumate limitate/ Rezumate indicative;

1.3.) Precizarea (précis – în engleză);

1.4.) Lucrarea de răspuns sau de reacție (response or reaction paper – în engleză).

2) În funcție de forma de redare a conținutului ideatic – distingem trei categorii:

2.1.) Rezumate de tip text;

2.2.) Rezumate de tip grafic/ vizual;

2.3.) Rezumate de tip video.

Bibliografie

American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association* (Seventh Edition). American Psychological Association.

Baciu, C., & Bocoș, M.-D. (2022). *Evaluarea și utilizarea surselor și resurselor de documentare*. Editura Presa Universitară Clujeană.

Graphical Abstract in Elsevier Journals. (f.d.). Elsevier. https://www.elsevier.com/authors/tools-and-resources/visual-abstract

UNC-Chapel Hill Writing Center. (11 Decembrie, 2023). Abstracts. *The Writing Center, University of North Carolina at Chapel Hill*. https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/abstracts/#:~:text=Descriptive%20abstracts,and%20scope%20of%20the%20research

What is the difference between abstracting and indexing? (23 Iulie, 2021). *Librarian Resources, Taylor & Francis supporting your library*. https://librarianresources.taylorandfrancis.com/services-support/discovery/abstracting-and-indexing

I.5. Posterul

Dana Rad, Maria-Paula Bocoș, Corina Urzică-Baciu

Definiție

Posterul reprezintă o resursă instrumentală caracterizată prin prezentarea concisă și clară de informații, în contexte interactive, în vederea stimulării interesului pentru cunoaștere și pentru a implica diferitele persoane în discuții pe tema/ temele abordată/ abordate în poster.

Există mai multe accepțiuni ale posterului, în funcție de contextul în care este utilizat:

1) În activitățile de comunicare în masă, ca instrument de informare și comunicare publică, prin poster se înțelege un afiș informativ de dimensiuni mari, utilizat pentru diseminarea unor informații, activități, evenimente, proiecte (de exemplu, proiecte educaționale) etc., pentru transmiterea unor mesaje sau pentru a face reclamă; ele pot conține texte scurte, sloganuri, citate, desene, imagini, fotografii etc.

2) În activitățile educaționale/ didactice, ca instrument educațional/ didactic – de comunicare educațională/ didactică, de instruire și de evaluare, instrument utilizat de educatori, posterul reprezintă un afiș de dimensiuni mari, care poate conține cuvinte cheie, inventare de idei, recomandări, scurte propoziții, scheme, imagini etc., care reprezintă informații utile în activitățile educaționale/ didactice.

3) În activitățile educaționale/ didactice, ca instrument al educabililor, posterul este valorificat ca afiș de dimensiuni mari, care reprezintă un produs al activității educabililor (activități individuale sau de grup/ colaborative) și care poate conține atât elemente grafice, cât și text: cuvinte cheie, inventare de idei, scurte propoziții, desene, imagini, grafice, schițe, scheme, diagrame etc.

4) În contextul manifestărilor științifice, posterul științific (utilizat de către membrii comunităților științifice) reprezintă un afiș de dimensiuni mari, amplasat în locuri special amenajate, în cadrul manifestărilor științifice (sesiuni, conferințe, congrese științifice, târguri de postere etc.), astfel încât să fie accesibile pentru cât mai multe persoane, în vederea prezentării vizuale sintetice a unei cercetări științifice. În cadrul sesiunilor de postere (care pot fi organizate pe teme sau domenii), autorii acestora stau lângă propriile postere, fiind pregătiți să le prezinte, să comunice cu participanții la manifestarea științifică interesați de cercetarea lor (sau cu participanți pe care îi invită), să le ofere feedback, explicații de profunzime, clarificări, informații suplimentare etc. Posterul reprezintă un suport vizual util în secvențele în care autorul expune rezultatele științifice obținute.

Toate tipurile de poster amintite mai sus pot fi realizate în format tradițional, respectiv tipărite sau în format electronic, de obicei cu ajutorul programelor de editare grafică, caz în care se numesc e-postere.

Funcțiile posterului

În funcție de tipul lor și de specificul contextelor interactive în care sunt utilizate, posterul poate deține mai multe funcții:

- Funcția comunicațională – prin intermediul lui se transmit și se diseminează informații și rezultate, se prezintă contribuții științifice proprii, valorificându-se elemente intuitive de conținut și sprijinindu-se procesul de comunicare și colaborare prin exemplificări, ilustrări și concretizări ale ideilor, care să fie atractive pentru auditoriu, prin formare de reprezentări etc.
- Funcția de augmentare vizuală ale prezentării orale – el introduce elemente vizuale pentru a sprijini discursul de prezentare a cercetării și înțelegerea mesajului acesteia.
- Funcția instructiv-educativă – utilizarea posterelor are efecte pe plan instructiv și educativ, în principal, prin stimularea informării și documentării individuale sau colaborative, precum și prin stimularea autoinstruirii.
- Funcția formativă – realizarea posterelor solicită exersarea operațiilor gândirii, dezvoltă structurile cognitive, imaginația și creativitatea.

- Funcția diagnostică și evaluativă – utilizarea posterului ca instrument de evaluare, îi permite evaluatorului obținere de informații în legătură cu:
  - nivelul performanțelor persoanelor evaluate;
  - lacunele, greșelile și dificultățile întâmpinate;
  - factorii și cauzele succesului/ insuccesului.

Spre exemplu, posterele realizate de educabili sunt valorificate de educatori în vederea realizării măsurării și evaluării rezultatelor învățării.

- Funcția de feedback – utilizarea posterului ca instrument de comunicare face posibilă obținerea unui feedback imediat din partea auditoriului, care se poate exprima oral sau în scris.
- Funcția estetică – se pot concepe designuri cu ajutorul cărora se captează atenția auditoriului; informațiile prezentate pot fi combinate cu elementele grafice, cu imagini, desene, efecte artistice etc., se pot folosi diverse culori și combinații de culori, se pot valorifica opțiunile aplicațiilor digitale, se valorizează atenția pentru detalii ș.a.m.d.

Structurarea posterului științific

Cel mai adesea, posterele științifice adoptă forma de bază a unui articol științific, având secțiuni distincte pentru introducere, metode, rezultate, discuții și concluzii și prezentând, cel mai adesea, următoarele componente:

- Titlul – formulat operațional, concret scurt și la obiect.

Opțional, se pot prezenta citate din literatura de specialitate, relevante pentru tema abordată.

- Numele autorului/ autorilor, afilierea lui/ lor instituțională (afilierea poate fi precizată fie imediat după nume, fie în subsolul posterului) și date de contact.

Conținutul informațional de bază:

- Rezumat
- Introducere
- Materiale, metode, procedură
- Rezultate
- Discuții

- Concluzii
- Mulțumiri

În ultimii ani, odată cu extinderea facilităților oferite de Noile Tehnologii, au început să fie create structuri de prezentare alternative, care nu respectă structura tradițională de tip articol.

Bibliografie

Research guides: How to create a research poster: Poster basics. (f.d.). https://guides.nyu.edu/posters

Stuckey, M., & Hoyer, T. (f.d.). *How to make an effective poster*. https://urc.ucdavis.edu/sites/g/files/dgvnsk3561/files/local_resources/documents/pdf_documents/How_To_Make_an_Effective_Poster2.pdf

Yale University Library Research Guides: Academic Poster Resources: The Basics. (f.d.). https://guides.library.yale.edu/academic-poster-resources

I.6. Referatul științific

Ioana Todor, Liana Tăușan-Crișan

Definiție

Referatul științific este o lucrare/ scriere științifică de dimensiuni mici sau medii (cerințele privind lungimea acestuia fiind, de cele mai multe ori, stabilite de către profesor), care sintetizează într-o manieră coerentă sub aspect logic, cunoștințe sau idei relevante despre un anumit subiect, cu scopul clarificării sau cunoașterii aprofundate a acestuia. Este de menționat faptul că referatul nu epuizează tema sau subiectul ales, adică acesta nu va fi abordat exhaustiv, monografic, sub toate aspectele sale, autorul focalizându-și atenția asupra unor probleme punctuale, care vor fi analizate în detaliu.

Elaborarea unui referat științific nu se reduce la o simplă sinteză a informației din literatura de specialitate, nici la prezentarea descriptivă a unor fenomene, procese, idei, perspective teoretice sau concluzii ale cercetărilor. Un astfel de demers presupune (e-)informarea și (e-)documentarea cât mai cuprinzătoare și temeinică a autorului cu privire la subiectul sau la tema studiată, analiza critică a informației, identificarea aspectelor incerte sau controversate, formularea propriilor întrebări și opinii, construirea planului de idei, stabilirea unor idei centrale și organizarea cunoștințelor în relație cu acestea. Altfel spus, elaborarea unui referat științific implică, pe lângă informare și documentare, un amplu proces argumentativ, care va conduce, în cele din urmă, la stabilirea unor concluzii și la identificarea unor noi direcții de cercetare.

Informația de referință utilizată în elaborarea referatului științific se bazează pe documentarea bibliografică, completată de analiza critică a autorului și, eventual, de datele propriilor cercetări empirice. Un referat bine întocmit trebuie să îndeplinească cel puțin următoarele condiții:

1) informația prezentată să fie acurată din punct de vedere științific, autorul demonstrând o bună cunoaștere a literaturii relevante în raport cu tema aleasă;

2) afirmațiile și concluziile personale să fie argumentate convingător;

3) expunerea să fie coerentă din punct de vedere logic;

4) să fie respectate normele de scriere științifică (inclusiv normele de citare a surselor bibliografice).

Elaborarea unui referat științific presupune parcurgerea următoarelor etape:

a) *Alegerea subiectului din cadrul temei de cercetare/ ariei de interes a autorului;*

b) *Selecția bibliografiei și sinteza informației relevante;*

c) *Formularea unei scheme conceptuale și a planului de idei;*

d) *Dezvoltarea planului de idei, expunere și argumentare;*

e) *Formularea concluziilor și redactarea bibliografiei finale*.

Referatul începe cu pagina de titlu, care cuprinde: titlul referatului (în centrul paginii), numele și prenumele autorului, numele și prenumele coordonatorului, precedate de titlul științific, date de identificare ale autorului (cum sunt: clasa sau specializarea și anul de studiu), instituția, anul școlar sau universitar. Următoarea pagină este alocată cuprinsului, în care este prezentată structura referatului, pe capitole și subcapitole, inclusiv introducere, referințe bibliografice și anexe. Lista referințelor bibliografice este prezentată la finalul materialului, fiind urmată, dacă este cazul, de anexe. Pentru abrevieri se vor utiliza regulile APA pentru scrierea acestora în format narativ și parantetic. Figurile și tabelele vor fi numerotate și inserate în text, cu titlul și cu explicațiile de rigoare.

Sub aspect structural, referatul este alcătuit din:

1) Introducere;

2) Corpul referatului (conținutul informativ și argumentativ);

3) Concluzii;

4) Referințe bibliografice.

Bibliografie

Berezow, A. & Hartsfield, T. (18 Martie, 2023). *What makes science different from everything else?* [Ce face ca știința să fie diferită de orice altceva?]. Big Think. https://bigthink.com/thinking/what-makes-science-different

Cherry, K. (28 Februarie, 2023). *Scientific method steps in psychology research: Steps, uses, and key terms* [Etapele metodei științifice în cercetarea psihologică: Etape, utilizări și termeni cheie]. Verywell Mind. https://www.verywellmind.com/steps-of-the-scientific-method-2795782

Sava, F. (2013). *Psihologia validată științific. Ghid practic de cercetare în psihologie*. Editura Polirom.

Stanovich, K. E. (2010). *How to think straight about psychology* [Cum să gândești corect despre psihologie] (9th ed.). Pearson.

I.7. Studiul științific

Ioana Todor, Liana Tăușan-Crișan

Definiție

Studiul științific este o lucrare/ scriere științifică în care este prezentat un demers de cercetare planificat, sistematic, rațional și obiectiv, inițiat cu scopul de a cunoaște aprofundat anumite fenomene, de a verifica validitatea unor relații sau regularități observate în mediu sau cu scopul de a răspunde la anumite întrebări. Studiile științifice din diverse domenii contribuie la evoluția în cunoaștere, fiind importante pentru comunitatea științifică, indirect, putând contribui la progresul societății, în general. Spre exemplu, în domeniul educațional, în cadrul studiilor științifice pot fi prezentate informații despre abordări educaționale, curriculare și didactice, strategii acționale, metodologii didactice, resurse educaționale etc.

În ce condiții un studiu poate fi considerat științific?

Definirea termenilor, cuantificabilitatea, controlabilitatea, reproductibilitatea, predictibilitatea și falsificabilitatea sunt probabil criteriile cele mai cunoscute, la care apelează majoritatea cercetătorilor, pentru a aprecia rigoarea științifică a unui studiu (Berezow & Hartsfield, 2023). Astfel:

1) O primă condiție a unui studiu științific este aceea ca *termenii* utilizați *să fie clar definiți*, aspect care devine cu atât mai important atunci când sunt implicate concepte pentru care există definiții alternative în literatura de specialitate, în funcție de perspectiva teoretică pe care și-o asumă autorul.

2) În cadrul studiului, *cuantificabilitatea* se referă la necesitatea ca termenii și conceptele utilizați în cercetarea științifică să fie operaționalizați, iar variabilele să fie operaționalizate prin intermediul unor indicatori și să fie măsurabile.

3) *Controlabilitatea* este adesea o dimensiune critică, îndeosebi în cadrul studiilor care se desfășoară în afara laboratorului. Gradul de control pe care

cercetătorul îl exercită asupra tuturor variabilelor care pot influența rezultatele, inclusiv căutarea atentă a posibilelor variabile confundate, sunt aspecte definitorii ale unui studiu științific.

4) *Reproductibilitatea* sau *verificabilitatea* este legată, într-o oarecare măsură, de controlabilitate și constă în prezentarea detaliată a metodologiei utilizate, descrierea variabilelor, a procedurii și a condițiilor de desfășurare a cercetării, astfel încât, alți cercetători interesați să poată reproduce studiul întocmai, în același condiții, obținând aceleași rezultate.

5) *Predictibilitatea și testarea ipotezelor*. Teoriile științifice sunt susținute de date empirice. Un studiu științific presupune formularea unei ipoteze și testarea acesteia, printr-un experiment sau printr-un alt demers de cercetare. Posibilitatea de a verifica măsura în care o ipoteză este susținută sau nu de datele empirice este o caracteristică definitorie a științei. Mai mult, se consideră că, orice teorie științifică este *falsificabilă*, adică rămâne valabilă atâta timp cât nu sunt descoperite alte date empirice care să o contrazică. Termenul *falsificabilitate* a fost introdus în filosofia științei de Karl Popper în toamna anului 1934, printr-o carte publicată la Viena, pe care este menționat anul 1935 (Popper, 1935/2005, p. 18). În opinia lui Popper, falsificabilitatea este un criteriu mai important decât verificabilitatea în delimitarea științei de non-știință sau de pseudoștiință. Faptul că o ipoteză este verificată/ susținută experimental la un moment dat, nu înseamnă că nu pot exista alte date experimentale care ar putea-o contrazice. În timp ce non-știința tinde să fie refractară la contraexemple, în știință o ipoteză nu va fi considerată niciodată ca fiind definitiv confirmată. Altfel spus, nicio teorie științifică nu este un adevăr absolut, aceasta rămâne adevărată doar atâta timp cât nu există dovezi experimentale că ar fi falsă.

Stanovich (2010) și Sava (2013) descriu următoarele caracteristici definitorii ale unui demers științific: empirismul sistematic, verificabilitatea publică a cunoștințelor, abordarea unor probleme rezolvabile, conectivitatea cu teoriile și studiile anterioare, un oarecare scepticism și căutarea explicațiilor alternative din partea cercetătorului.

1) *Empirismul sistematic*.

2) *Cunoștințe verificabile public*.

3) *Studiul problemelor rezolvabile*.

4) *Conectivitatea cu teoriile și studiile anterioare*.

5) *Scepticismul și căutarea explicațiilor alternative*.

La baza realizării oricărui studiu științific se află *metoda științifică*. Aceasta constă într-un demers de tip rezolvare de probleme, fiind alcătuită dintr-o succesiune de cinci pași (Cherry, 2023):

1) Observarea unui aspect al realității care merită a fi investigat;

2) Formularea unei întrebări de cercetare pornind de la datele observate;

3) Formularea unei ipoteze sau a unei explicații testabile și generarea unei predicții pe baza acesteia;

4) Testarea ipotezei printr-un experiment sau printr-un alt demers de cercetare;

5) Analiza datelor și extragerea concluziilor.

Bibliografie

Berezow, A., & Hartsfield, T. (23 Martie, 2023). *What makes science different from everything else?* [Ce face ca știința să fie diferită de orice altceva?] Big Think. https://bigthink.com/thinking/what-makes-science-different

Cherry, K. (28 februarie, 2023). *Scientific method steps in psychology research: Steps, uses, and key terms* [Etapele metodei științifice în cercetarea în psihologie: Etape, utilizări și termeni cheie]. Verywell Mind. https://www.verywellmind.com/steps-of-the-scientific-method-2795782

Popper, K. (2005). The Logic of Scientific Discovery [Logica descoperirilor științifice]. Taylor & Francis e-Library. (Lucrarea originală publicată în 1934, cu mențiunea 1935)

Sava, F. (2013). *Psihologia validată științific. Ghid practic de cercetare în psihologie*. Editura Polirom.

Stanovich, K. E. (2010). *How to think straight about psychology* (9th ed.) [Cum să gândești corect despre psihologie]. Pearson.

I.8. Articolul științific

Ciprian Baciu, Mușata-Dacia Bocoș, Ramona Răduț-Taciu

Definiție

Resursă științifică în care se prezintă rezultatele unor cercetări teoretice sau practice originale, care respectă o anumită structură de bază (autor/ autori, afilierea instituțională a autorilor, titlu, cuvinte cheie, abstract, introducere, punerea problemei, metodologie, datele obținute, interpretarea datelor, concluzii etc.), solicitată de revista științifică (tipărită sau electronică) în care el urmează să fie publicat. Rad (2023) consideră articolul științific „o lucrare de dimensiuni mai mari, având un pronunțat caracter de originalitate, care tratează o temă științifică bine stabilită" (p. 79) și de importanță pentru practica cercetărilor științifice.

Practic, articolele sunt rapoarte originale ale căror concluzii care reprezintă un progres semnificativ în înțelegerea unei probleme importante și care au implicații imediate și de anvergură.

Articolele științifice sunt elaborate de un autor, de un colectiv de autori sau de către o instituție/ organizație, sunt diseminate comunității științifice și sunt publicate în cadrul unor reviste de specialitate, tipărite sau în format digital.

Articolele științifice contribuie la construcția și la dezvoltarea cunoașterii, contribuie la umplerea golurilor în cunoaștere, la rezolvarea de probleme de cercetare, diseminează practici investigative validate și furnizează rezultate care sunt mai mult sau mai puțin generalizabile și care au niveluri diferite de încredere. Ele îndeplinesc, în principal, două roluri:

- de a asigura un mijloc eficace de comunicare științifică;
- de a regla problemele legate de prioritatea în cercetare sau de proprietatea intelectuală a descoperirilor științifice.

Tipuri de articole

În revistele științifice pot fi publicate mai multe tipuri de articole (APA 7):

1. Articole empirice:

1.1. Articole cantitative – autorii raportează cercetări originale, empirice, cantitative, axate pe un set de abordări utilizate în mod obișnuit în științele comportamentale și sociale și în domenii conexe, în care rezultatele observate sunt reprezentate numeric. Rezultatele acestor studii sunt, de obicei, analizate folosind metode (statistici, analize de date și tehnici de modelare). În cadrul articolului, autorii trebuie să descrie elementele studiului lor la persoana întâi.

1.2. Articole calitative – autorii raportează o cercetare calitativă originală, empirică, bazată pe practici științifice care sunt folosite pentru a genera cunoștințe despre experiența și/ sau acțiunea umană, inclusiv despre procesele sociale.

1.3. Articole mixte – autorii raportează cercetări care combină abordări empirice calitative și cantitative. Cercetarea cu metode mixte presupune următoarele: descrierea abordărilor, premiselor și modelelor teoretice utilizate pentru a fundamenta designul studiului; descrierea modelelor, a metodologiilor și a procedurilor de cercetare, în raport cu obiectivele studiului; colectarea și analiza datelor calitative și cantitative, pentru a răspunde la întrebările și ipotezele cercetării; integrarea, în mod intenționat, a constatărilor din cele două metodologii, pentru a genera noi perspective investigative.

2. Articole de replicare – autorii raportează rezultatele unor studii menite să verifice sau să reproducă constatările din investigații anterioare. Scopul unui studiu de replicare este de a examina dacă concluziile unui studiu anterior se păstrează (sunt aceleași sau sunt similare) în cazul unor variații în desfășurarea studiului inițial.

3. Meta-analize cantitative sau calitative. Meta-analiza se referă la o metodă care utilizează instrumentarul statistic pentru a analiza rezultatele mai multor studii independente, pentru a estima efectul unei proceduri sau al unei variabile asupra unuia și aceluiași produs și pentru a desprinde o concluzie generală (sinteză).

4. Articole de analiză a literaturii/ Articole de analiză narativă a literaturii (Literature review – în engleză) oferă rezumate narative și evaluări ale constatărilor sau teoriilor dintr-o bază de date științifice. Analiza se poate realiza pe articole calitative, cantitative și/ sau mixte. În articolele de recenzie a literaturii, se surprind tendințele din literatura de specialitate; se definește și se clarifică o anumită problemă; se rezumă investigații anterioare pentru a se stabili stadiul cercetărilor; se identifică relațiile dintre abordări, contradicțiile, golurile în cunoaștere și inconsecvențele din literatura de specialitate.

5. Articole teoretice – se bazează pe literatura de specialitate existentă pentru a dezvolta teoriile existente. Articolele teoretice prezintă informații empirice numai atunci când acestea contribuie la progresul problemei teoretice explicate. Autorii articolelor teoretice analizează o teorie, cu scopul de a extinde și rafina constructele acesteia, și, eventual, de a construi o nouă teorie. De obicei, autorii realizează analize comparative, evidențiază avantajele și dezavantajele unei teorii în raport cu altă teorie. De asemenea, autorii pot examina consistența internă și validitatea externă a unei teorii.

6. Articole metodologice – prezintă noi abordări teoretice sau practice, analize ale consecințelor modificării metodelor existente sau discuții privind analiza cantitativă și/ sau calitativă a datelor. Aceste articole utilizează date empirice (cantitative, calitative sau ambele) doar ca mijloc de a ilustra o abordare a cercetării. Unele utilizează date simulate pentru a verifica modul în care funcționează metodele în condiții diferite (de exemplu, diferite dimensiuni ale eșantioanelor, număr de variabile, mărimea coeficienților ș.a.).

7. Alte tipuri de articole sunt cele care includ rapoarte scurte, comentarii la articole publicate anterior, recenzii de cărți, necrologuri și scrisori către editor. Autorii trebuie să consulte editorii sau ghidurile pentru autori ale revistelor, pentru a obține informații specifice privind aceste tipuri de articole.

Elementele unui articol

- Titlul;
- Autorul/ Autorii;
- Afilierea instituțională a autorului/ autorilor;
- Cuvintele-cheie;

- Rezumatul/ Abstractul;
- Corpul articolului.

Bibliografie

American Psychological Association. (2020). *Publication Manual of the American Psychological Association* (Seventh Edition). https://apastyle.apa.org/products/publication-manual-7th-edition

Bocoș, M.-D. (2021). Etapele cercetărilor educaționale. În M.-D. Bocoș, C. Stan, & C. Crișan (eds.), *Cercetarea educațională. Coordonate generale ale activităților de cercetare* (Volumul I, pp. 27–64). Editura Presa Universitară Clujeană.

Rad, I. (2023). *Cum se scrie un text științific. Disciplinele umaniste* (ediția a III-a revăzută și adăugită). Editura Polirom.

I.9. Cartea

Mihaela-Gabriela Neacșu, Ciprian Baciu, Mușata-Dacia Bocoș

Definiție

Cartea este o lucrare tipărită sau electronică, de cel puțin 49 de pagini, exclusiv copertile, ce abordează – în manieră monodisciplinară, interdisciplinară sau transdisciplinară – și din perspectivă teoretică și/ sau practic-aplicativă o problematică ce se încadrează într-un anumit domeniu științifico-profesional, social sau cultural-artistic.

Tipuri/ specii de cărți

Cărțile pot fi clasificate după mai multe criterii, utilizându-se fie criterii de clasificare unice, fie criterii combinate: domeniul în care se încadrează, tematica, subiect, autor, colecție, titlu, conținut, scop, format, mod de prezentare, genul literar, dimensiune/ mărime, relevanță, reprezentativitate ș.a.

I) În funcție de conținut și de modul de prezentare

În contextul nostru de analiză, este relevantă clasificarea propusă de Kovač și colaboratorii (2019), care identifică următoarele specii de cărți, în funcție de conținut și de modul de prezentare:

1) cartea tipărită;
2) cartea electronică/ e-book;
3) cartea de benzi desenate/ ilustrate;
4) cartea tăcută;
5) cartea audio/ cartea vorbită/ audiobook;
6) cartea de colorat.

1) Cartea (tipărită) este o publicație tipărită, neperiodică, de cel puțin 49 de pagini, exclusiv copertile, pusă la dispoziția publicului larg (UNESCO, 1964 apud Britannica, The Editors of Encyclopaedia, f.d.).

Datele de identificare ale unei cărți tipărite, sunt următoarele:

a) Autorul/ Autorii;

b) Titlul;

c) Editura;

d) Locul publicării;

e) Anul publicării;

f) Codul ISBN (care, însă, nu certifică valoarea științifică):

2) Cartea electronică/ E-book (abreviere de la „electronic book”) (în engleză) este o versiune electronică a unei cărți tipărite (în mod tradițional, pe hârtie), convertită în format digital, pentru a putea fi afișată pe ecranul unui computer sau al unui dispozitiv portabil.

Cartea electronică offline (CD-ROM, DVD-ROM) este o lucrare în formă electronică, memorată pe un mediu de stocare a datelor (CD-ROM, DVD-ROM etc.), eligibil pentru identificare prin cod ISBN.

Cartea electronică online este o lucrare având conținut preponderent text (însoțit sau nu de imagini), cu elemente de identificare bibliografică proprii (titlu, autor, an de publicare), stocat într-un fișier electronic în diferite formate (epub, pdf, mobi etc.) și transmis prin mijloace electronice (Internet), eligibil pentru identificare prin cod ISBN.

3) Cartea de benzi desenate/ ilustrate este o carte tipărită (de tipul unei reviste) alcătuită din cadre de diferite mărimi, care conțin imagini desenate și colorate, însoțite de texte scurte. Împreună, aceste imagini construiesc și transmit cititorilor o poveste articulată și coerentă, cu un fir narativ; fiecare imagine ilustrează într-un mod dinamic sau static acțiunea care se petrece în firul narativ al poveștii și, prin complementaritate, imaginile asigură înțelegerea acestuia de către cititor.

4) Cartea tăcută este o carte tipărită alcătuită, predominant, din ilustrații și imagini, organizate pe capitole în funcție de anumite criterii:

tematice; alfabetice; ramurile/ categoriile domeniale; criterii cronologice legate de faptele/ procesele/ evenimentele etc. prezentate. Spre exemplu, un album de artă (pictură), care cuprinde capitole special destinate pictorilor români dintr-o anumită perioadă istorică, organizate funcție de criteriul cronologic.

5) Cartea audio/ Cartea vorbită/ Audiobook (în engleză) reprezintă o înregistrare a lecturii cu voce tare a unui text (care provine dintr-o carte, revistă etc.), însoțit sau nu de fundal muzical și de efecte sonore, pe un mediu purtător de informație.

6) Cartea de colorat

Cartea de colorat este o carte tipărită, care conține imagini cu contur, ce pot fi colorate cu creioane colorate, creioane de ceară, vopsele, markeri sau cu ajutorul altor mijloace artistice. Toate contururile imaginilor existente în carte sunt deja tipărite, iar imaginile întregi sunt, de obicei, cu excepția culorii negre, incolore.

II) În domeniul educațional

În domeniul educațional, respectiv în contextul activităților educaționale realizate la diferite niveluri, putem întâlni:

1) Cartea educațională (pedagogică)/ Cartea educațională (pedagogică) electronică – o lucrare tipărită/ electronică, de cel puțin 49 de pagini, exclusiv coperțile, axată pe o problematică ce se încadrează în domeniul științelor educației și care este abordată din perspectivă teoretică și/ sau practic-aplicativă, în manieră monodisciplinară, interdisciplinară sau transdisciplinară. (Bocoș et al., 2021)

2) Cartea școlară/ Cartea școlară electronică – o carte educațională/ pedagogică, tipărită/ electronică, structurată în funcție de logica didactică și de logica proprie domeniului de cunoaștere, care are la bază curriculumul școlar și care este elaborată în concordanță cu o serie de cerințe psihopedagogice (generale și de structurare), de tehnoredactare, estetice și

igienice, cu scopul dezvoltării competențelor disciplinare și transversale ale utilizatorilor.

Bibliografie

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021). Carte educațională (pedagogică)/ carte educațională (pedagogică) electronică. În *Dicționar de pedagogie* (p. 182). Presa Universitară Clujeană.

Britannica, The Editors of Encyclopaedia. (f.d.). Book. *Encyclopedia Britannica*. Accesat la 2 Martie, 2024, de la https://www.britannica.com/topic/book-publication

ISO/IEC TS 22424–2:2020. (f.d.). ISO. https://www.iso.org/standard/73169.html

Kovač, M., Phillips, A., van der Weel, A., & Wischenbart, R. (2019). What is a Book? *Publishing Research Quarterly, 35*(3), 313–326. https://doi.org/10.1007/s12109-019-09665-5

I.10. Lucrarea de licență

Elena-Lucia Mara, Daniel Mara, Adrian Barbaroș

Introducere

Lucrarea de licență prezintă un demers investigativ, de ordin științific, care vizează metodologia specifică demersului de cercetare (argumentarea alegerii temei de cercetare, sinteza ideilor teoretice deja existente, referitoare la problema studiată, consultarea și analiza surselor bibliografice, naționale și internaționale, formulare de întrebări de cercetare, propunerea de idei noi sau ipoteze de cercetare, testarea lor în modalități științifice și formularea de concluzii).

Definiție

Lucrarea de licență este o lucrare academică elaborată la finalizarea studiilor de licență, în care studentul dezvoltă teoretic și/ sau aplicativ, pe baza unei cercetări științifice în domeniu, o temă propusă/ aleasă, prin investigații teoretice sau practice și prin oferire de elemente de originalitate.

Titlul lucrării de licență este elaborat în formulă concisă, clară, operațională, dar cuprinzătoare, în conexiune cu tema de cercetare, încă de la începutul demersului investigativ, la propunerea studentului și cu acordul și cu ghidarea unui profesor coordonator. Titlul poate fi modificat pe parcursul investigațiilor, ca urmare a noilor informații rezultate în urma investigațiilor teoretice și practice, realizate de către student.

Structura lucrării de licență este dezvoltată pe parcursul, de regulă, a 40-60 de pagini, cuprinde trei părți importante: introducere, corpul lucrării și concluzii. Elaborarea întregii lucrări pornește de la o structură/ schemă care cuprinde capitole și subcapitole, facilitând, astfel, întregul demers de cercetare.

Introducerea este partea de început a lucrării de licență și cuprinde evidențierea următoarelor elemente: motivația alegerii temei de cercetare, întrebările cercetării, prezentarea metodologiei de cercetare aleasă, o scurtă descriere a capitolelor, precum și reliefarea câtorva dintre ideile dezbătute de către specialiști, conform cercetării bibliografice și (e-)documentării realizate.

Corpul lucrării este cea mai mare parte a lucrării de licență, el fiind structurat în capitole și subcapitole corespunzătoare cercetării teoretice și cercetării aplicative. În corpul lucrării, se regăsesc elementele de originalitate, preponderent în partea aplicativă, dar se încurajează manifestarea creativității studenților și în secțiunea teoretică.

Concluziile reprezintă partea de final a lucrării și cuprind o prezentare critică a rezultatelor cercetării științifice, oferire de răspunsuri la întrebările de cercetare formulate inițial, precizări clare referitoare la confirmarea/ informarea ipotezelor de cercetare, limitele acesteia, precum și propuneri privind noi direcții de cercetare/ studiu pentru viitor.

Conceperea lucrării de licență

Pe parcursul întregii lucrări și va utiliza, în mod consecvent, un limbaj de specialitate, riguros.

Prima etapă constă în identificarea temei care va fi abordată în lucrare, prin valorificarea achizițiilor dobândite în cadrul studiilor universitare, a consultării literaturii de specialitate, a experiențelor din practica realizată ca student, a propriilor reflecții etc.

Odată identificată această temă, ea se va încadra în domeniul de cercetat sau într-o disciplină de studiu. Acestea fiind îndeplinite, se poate trece la analiza unor titluri reprezentative din literatura de specialitate, care pot nuanța apoi titlul lucrării, și pot sprijini conceperea structurii generale și a designului cercetării. Pentru căutarea și identificarea surselor bibliografice online necesare în vederea tratării temei, se vor folosi, în principal, baze de date științifice, site-urile revistelor de specialitate, iar pentru sursele clasice/ tipărite, bibliotecile, în special cele universitare. Sursele bibliografice sunt utilizate cu spirit activ, critic și creativ, identificându-se punctele tari și

punctele slabe ale diferitelor abordări, realizându-se reconceptualizări, resemnificări și revizuiri ale ideilor teoretice. Analiza, reformularea și revizuirea unor concepte/ idei vor fi realizate de către student, cu girul științific al profesorului coordonator.

Introducerea descrie cadrul științific general al lucrării, va avea 1-3 pagini și va cuprinde motivația alegerii temei, structura tezei, o sumarizare a conținutului capitolelor, ipoteza/ ipotezele științifică/ științifice a/ ale lucrării și o prezentare a metodologiei utilizate. Introducerea se redactează la sfârșitul cercetării, deoarece abia atunci studentul are o imagine de ansamblu asupra muncii sale și îl poate introduce pe cititor în problematica cercetării.

Cadrul teoretic al temei studiate reprezintă maxim 50% (se recomandă ca secțiunea teoretică să dețină aproximativ 2/3 din lucrare) din numărul total de pagini al lucrării. Această parte a lucrării de licență cuprinde o evaluare critică a literaturii de specialitate relevantă pentru tema cercetată, pentru a defini stadiul problemei cercetate. Se vor prezenta principalele teorii sau modele explicative relevante pentru problema abordată, indicându-se dezvoltarea și progresul adus de cercetările recente, precum și posibilele lacune, goluri în cunoaștere sau limitele unor cercetări anterioare.

Trecerea în revistă a literaturii va fi realizată după un criteriu explicit menționat, care poate fi cronologic, tematic sau de altă natură. Prin conținutul ei, partea teoretică conduce la fundamentarea ipotezelor avansate. Această parte a tezei demonstrează capacitatea studentului de a selecta cele mai relevante surse bibliografice, de a le analiza critic și creativ, și de a-și formula propriul punct de vedere asupra subiectului studiat.

Secțiunea teoretică a lucrării oferă un cadru teoretic explicativ, care stă la baza proiectării secțiunii aplicative. Acest cadru poate fi esențializat și sub forma unei scheme, din care să rezulte clar variabilele abordate în partea de cercetare a lucrării și relațiile presupuse a exista între acestea.

Odată încheiată această etapă, atenția se va concentra pe partea aplicativă a lucrării de licență, fie că vizează o parte experimentală, fie un alt demers practic-aplicativ. Derularea cercetării se va realiza conform proiectului de cercetare stabilit, în care se colectează, analizează și se

interpretează datele obținute, precizându-se limitele cercetării sau problemele întâmpinate.

Stabilirea corectă a variabilelor cercetării condiționează identificarea celor mai potrivite modalități de colectare a datelor, în manieră obiectivă, riguroasă, precisă (indiferent că datele confirmă sau nu așteptările studentului).

Prezentarea considerațiilor în formă expozitivă este însoțită și completată de tabele, grafice, figuri, care evidențiază figurativ rezultatele relevante ale cercetării. Interpretările vor fi realizate, deopotrivă, din punct de vedere cantitativ și calitativ și se vor raporta la ipotezele de cercetare și la întrebările de cercetare, urmărindu-se obiectivele propuse.

Concluziile oferă o imagine de ansamblu asupra răspunsurilor la întrebările de cercetare, asupra măsurii în care ipotezele de cercetare sau validat și, astfel, conferă o semnificație specifică cercetării realizate, evidențiindu-i valoarea adăugată, limitele și posibilele viitoare direcții de cercetare.

Designul cercetării

Designul cercetării reprezintă demersul de anticipare a întregului scenariu cercetării, a strategiei cercetării, a sistemului de activități de cercetare implicate, a metodologiei cercetării, de evidențiere a logicii, a modului în care se articulează toate elementele implicate în verificarea ipotezelor cercetării.

Pentru considerații specifice referitoare la designul cercetării, a se consulta lucrarea *Cercetarea educațională. Coordonate generale ale activităților de cercetare* (Volumul I). Editura Presa Universitară Clujeană (2021).

Formatul lucrării de licență

Lucrarea de licență cuprinde următoarele elemente structurale:

- Pagina de titlu (coperta interioară)
- Cuprinsul
- Conținutul lucrării

- Referințe
- Anexe (opțional)
- Glosar de termeni (opțional)
- Lista tabelelor și/sau a figurilor, ilustrațiilor (opțional)
- Listă cu abrevieri (opțional).

Titlul lucrării rezumă adecvat, expresiv și convingător conținutul și relevanța cercetării științifice. Se recomandă ca titlul să nu depășească 10-12 cuvinte. În situațiile în care titlul este general, se pot formula subtitluri.

Cuprinsul va conține numerele și titlurile capitolelor, ale subcapitolelor și ale secțiunilor, respectiv Referințele și ale elemente structurale din cele prezentate mai sus, cu indicarea paginilor corespunzătoare din lucrare.

Conținutul lucrării va fi redactat conform prevederilor stilului APA, versiunea 7. Se vor consulta cerințele specifice diverselor specializări și instrucțiunile de tehnoredactare oferite de către coordonatorul lucrării, deoarece pot exista anumite prevederi particulare, care diferă de stilul APA 7.

Referințele vor conține lista tuturor surselor de documentare utilizate de către absolvent pentru redactarea lucrării, surse care, în mod obligatoriu, trebuie să apară în text. Pentru domeniul Științele Educației, referințele se redactează conform standardelor APA în vigoare, actualmente APA 7.

Anexele alcătuiesc o secțiune independentă, care nu se numerotează în Cuprinsul lucrării. Anexele includ materiale care oferă informații suplimentare, la care s-a făcut referire în corpul principal al textului/ lucrării, sunt relativ scurte și ușor de prezentat și care nu au fost integrate în textul lucrării. Materialele sunt organizate, structurate și numerotate, inclusiv graficele și tabelele prezentate. Modul de structurare a acestora este prevăzut în cadrul stilului APA 7. Pentru considerații referitoare la anexe se poate consulta lucrarea „Textul științific – Concepere, elaborare, structurare” (2024).

Glosarul prezintă, în ordine alfabetică, definițiile conceptelor și sintagmelor cheie ale lucrării de licență.

Pregătirea și susținerea lucrării de licență

În vederea susținerii lucrării de licență se recomandă alcătuirea prealabilă a unui *text de sprijin* compus din note redactate clar, care nu va fi

citit, ci va servi drept suport pentru student. *Expunerea orală a lucrării* va fi repetată în prealabil, pentru a se marca timpul utilizat, care nu va depăși timpul stabilit, de obicei între 10-15 minute. Respectarea timpului alocat reprezintă dovada capacității studentului de a se adapta la situații problemă, de a sinteza informațiile pe care trebuie să le transmită, de a respecta cerințele impuse și de a se respecta pe sine. Pentru susținerea lucrării de licență, studenții pot utiliza programe, precum: PowerPoint, Prezi, MindMap etc., prezentarea unui poster, a unor secvențe video, prin care conținutul lucrării este esențializat și conferă discursului scris inițial o formă discursivă orală. La succesul expunerii contribuie și utilizarea elementelor de limbaj nonverbal și paraverbal:

- *poziția corpului, gesturile și mimica* relevă stăpânirea de sine a studentului;
- *privirea* trebuie îndreptată spre auditoriu, respectiv spre membrii comisiei de susținere a lucrării de licență;
- *claritatea și coerența vorbirii* reprezintă una dintre condițiile principale pentru susținerea argumentativă a punctelor de vedere și pentru reușita prezentării, la fel cum o importanță majoră o au intensitatea vocii, ritmul sau viteza vorbirii (un debit alert poate da senzația de recitare, iar unul de tip lent poate induce neatenția auditoriului, pe când un ritm de tip moderat poate sugera o bună gestionare a procesului comunicării);
- *pauzele în vorbire* trebuie evitate, precum și expresii de genul: *ăăă, ei bine, adică, așa, deci, să zicem* etc., care pot stârni chiar și blocaje în comunicare.

Bibliografie

Bocoș, M. (2003). *Cercetarea pedagogică. Suporturi teoretice și metodologice*. Editura Casa Cărții de Știință.

Bocoș, M.-D., Stan, C., & Crișan, C. (eds.). (2021). *Cercetarea educațională. Coordonate generale ale activităților de cercetare* (Volumul I). Editura Presa Universitară Clujeană.

Chelcea, S. (2001). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. Editura Economică.

Chelcea, S. (2005). *Cum să redactăm o lucrare de licență, o teză de doctorat, un articol științific în domeniul științelor socioumane.* Editura Comunicare.ro.

Crețu, D. (2016). *Metodologia cercetării educaționale.* Editura Universității „Lucian Blaga" Sibiu.

Rad, D., Baciu, C., Bocoș, M.-D. (coord.). (2024). *Textul științific – Concepere, elaborare, structurare.* Editura Presa Universitară Clujeană.

1.11. Lucrarea de disertație

Elena-Lucia Mara, Daniel Mara, Adrian Barbaroș

Introducere

Studiile de masterat se încheie cu susținerea de către studentul masterand a unei lucrări de disertație, care este elaborată respectându-se normele și regulile existente în domeniul științific, și, eventuale, cele existente la nivelul instituției de învățământ superior.

Teza de disertație reprezintă o componentă esențială a procesului de evaluare a pregătirii studenților-masteranzi. Aceasta testează abilitatea de a elabora și redacta texte și lucrări științifice, conform normelor de concepere și de tehnoredactare în vigoare, pe baza unei cercetări științifice realizate în prealabil. Teza de disertație evidențiază competențele de (e-)documentare ale studentului masterand, precum și competențele de management al informațiilor.

Colaborarea dintre studentul masterand și profesorul coordonator este foarte importantă în acest demers, astfel încât se recomandă elaborarea și respectarea unui program al întâlnirilor care să eficientizeze eforturile depuse.

Definiție

Lucrarea de disertație este o lucrare academică, elaborată la finalizarea studiilor masterale, care demonstrează capacitatea studenților de a realiza un demers intelectual matur, combinând viziunea teoretică asupra unei teme de cercetare, cu demersuri aplicative asociate temei respective, demonstrând ansamblul competențelor dobândite în specialitatea urmată.

Lucrările de disertație propun abordări științifice teoretice și aplicative bazate pe cercetări recente în domeniu, în care studenții masteranzi au contribuții în ceea ce privește: analiza critică a teoriilor și modelelor teoretice existente și propunerea de noi semnificații, abordări și modele în domeniul de cercetare ales; nuanțarea, aprofundarea, extinderea cercetărilor pe o

anumită tematică; propunerea de noi linii investigative și de noi abordări în cercetarea domeniului.

Titlul lucrării de disertație

Titlul lucrării de disertație este, în general, stabilit la începutul demersului de redactare a acesteia, împreună cu profesorul coordonator și poate fi schimbat pe parcurs, dacă redactarea lucrării evoluează în direcții diferite sau aprofundează anumite aspecte descoperite pe parcurs ca fiind mai relevante.

Titlul lucrării de disertație este formulat astfel încât să facă referire la tema specifică de cercetare, la abordarea specifică teoretică sau metodologică, la rezultatele anticipate sau la posibilul impact al cercetării.

Dimensiunea lucrării de disertație

În general, o lucrare de disertație are între 40 și 60 pagini. Este important ca numărul minim 40 de pagini, să fie respectat, însă o lucrare de disertație poate depăși 60 pagini (dacă tema se pretează sau dacă studentul consideră că nu poate epuiza tema investigată în numărul de pagini recomandat).

Structura lucrării de disertație

Structura generală a unei lucrări de disertație este constituită din trei părți principale: Introducerea, Corpul lucrării (80-90% din lucrare) și Concluziile. La acestea se adaugă Referințele și Anexele. Se recomandă ca secțiunea de cercetare (care cuprinde cercetarea practic-aplicativă și anexele) să reprezinte aproximativ 2/3 din întreaga lucrare.

Introducerea cuprinde: motivația alegerii temei, gradul de noutate al temei, originalitatea acesteia și relevanța sa în contextul general al cercetării științifice, obiectivele generale ale cercetării, metodologia folosită, un rezumat pe capitole al lucrării, precum și limitele/ neajunsurile lucrării. Tot în introducere, studentul-masterand oferă detalii despre metodologia folosită, cu detalierea metodelor și instrumentelor de cercetare utilizate. Sunt prezentate

obiectivele cercetării, sunt precizate întrebările de cercetare care să le susțină, precum și ipotezele cercetării și structura argumentelor dezvoltate.

Corpul lucrării de disertație va conține, de regulă, între 3 și 6 capitole, numerotate crescător, fiecare putând avea o scurtă introducere, iar în partea finală, o secțiune de concluzii, care să sintetizeze informațiile și/ sau rezultatele prezentate în cadrul acelui capitol. Capitolele sunt astfel propuse încât să acopere cele două axe fundamentale ale unei lucrări de disertație: cercetarea/ partea teoretică și cercetarea/ partea practic-aplicativă. Partea teoretică conține, în mod obligatoriu, o incursiune în literatura de specialitate aferentă temei abordate. Pentru a emite opinii despre o anume temă, este necesară parcurgerea textelor publicate anterior în domeniul de cercetare vizat, precum și identificarea, dacă este cazul, a principalelor teorii/ curente de gândire. În capitolele de cercetare teoretică și practic-aplicativă este prezentat punctul de vedere propriu al studentului masterand. Se subliniază originalitatea lucrării, respectiv ce anume aduce nou lucrarea față de studiile deja cunoscute.

Concluziile lucrării de disertație cuprind cele mai importante aserțiuni, opinia calificată privind rezultatele obținute în lucrare, semnificația acestora (prin raportare la întrebările de cercetare și la ipoteza/ ipotezele cercetării) precum și potențiale direcții viitoare de cercetare legate de tema abordată.

Referințele vor conține lista tuturor surselor de documentare utilizate de către absolvent pentru redactarea lucrării, surse care, în mod obligatoriu, trebuie să apară în text. Pentru domeniul Științele Educației, referințele se redactează conform standardelor APA în vigoare, actualmente APA 7.

Anexele (dacă este cazul), cuprind documente suport pentru documentare și cercetare, organizate, structurate și numerotate, inclusiv graficele și tabelele prezentate. Aceste documente apar într-o secțiune separată, secțiune care nu se numerotează în Cuprinsul lucrării.

Pentru considerații referitoare la modul de redactare a anexelor, se poate consulta lucrarea „Textul științific – Concepere, elaborare, structurare" (2024), precum și reglementările prevăzute de stilul APA.

Bibliografie

Rad, D., Baciu, C., Bocoș, M.-D. (coord.). (2024). *Textul științific – Concepere, elaborare, structurare.* Editura Presa Universitară Clujeană.

I.12. Lucrarea metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I

Liana Tăușan-Crișan, Adrian Barbaroș, Ioana Todor

Conform *Metodologiei privind formarea continuă a personalului didactic din învățământul preuniversitar* (Anexa la OMECTS nr. 5561/ 7.10.2011 pentru aprobarea Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar) articolul 35, alineatul (1): „Elaborarea lucrării metodico-științifice este o probă menită să pună în evidență capacitatea candidatului de a evalua și a valorifica experiența didactică acumulată la catedră, de a investiga, folosind adecvat metodologia cercetării științifice și pedagogice".

Dimensiunea legislativă a lucrărilor de gradul didactic I

Legea învățământului preuniversitar nr. 198/ 2023 precizează faptul că gradul didactic I se obține de către personalul didactic de predare care are o vechime de cel puțin 4 ani de la obținerea gradului didactic II. La articolul 185, alineatul (8), această lege menționează următoarele etape în obținerea gradului didactic I:

„a) analiza portofoliului profesional și recomandarea Corpului de mentorat și licențiere în cariera didactică privind profilul cadrului didactic;

b) o inspecție școlară specială, precedată de cel puțin două inspecții școlare curente, eșalonate pe parcursul celor 4 ani, toate apreciate cu calificativul maxim, realizate de DJIP/ DMBIP și Corpul de mentorat și licențiere în cariera didactică;

c) elaborarea unei lucrări metodico-științifice, care include resurse educaționale elaborate de cadrul didactic, pe baza unor microcercetări aplicate la nivelul activității didactice sub îndrumarea unui conducător

științific nominalizat de instituția cu competențe în domeniu, și susținerea acesteia în fața unei comisii din care face parte și un reprezentant al Corpului de mentorat și licențiere în cariera didactică, conform metodologiei aprobate prin ordin al ministrului educației."

Obiectivul lucrării metodico-științifice

Obiectivul principal al lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I este evidențierea capacității profesorului de a elabora și prezenta în mod independent o lucrare academică cu semnificație științifică, utilizând metode de cercetare științifică specifice psihopedagogiei și didacticii specialității (metodicii).

Lucrarea metodico-științifică trebuie să prezinte contribuții ale candidatului la perfecționarea activității instructiv-educative, cercetări personale privind procesul instructiv-educativ, aplicarea creatoare a unor idei pedagogice la contextul concret al desfășurării activităților instructive-educative, experimentarea unor noi modele de bune practici în procesul instructiv-educativ, extinderea unor experiențe care au condus la rezultate calitativ superioare în procesul instruirii și formării elevilor etc.

Lucrarea metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I constituie o dovadă a nivelului și a calității pregătirii profesionale a cadrului didactic, prin evidențierea capacității acestuia de a corela în mod sintetic cunoștințele fundamentale, de specialitate, dar și a capacităților practic-metodologice pe care le-a dobândit pe parcursul carierei didactice.

Structura lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I

Lucrarea metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I, asemenea celorlalte lucrări cu caracter științific, urmărește o structură logică, coerent construită, între care diferitele sale componente structurale se afle într-o relație de susținere reciprocă. Astfel spus, fiecare componentă a lucrării susține procesul de verificare a ipotezei cercetării,

respectiv atingerii obiectivelor cercetării. Deși diferențe privind structura lucrării de gradul didactic I pot exista de la un centru universitar la altul, în Figura nr. 1 propunem o structură canonică a lucrării, care susține, în egală măsură, și caracterul logic, riguros, clar și științific al lucrării.

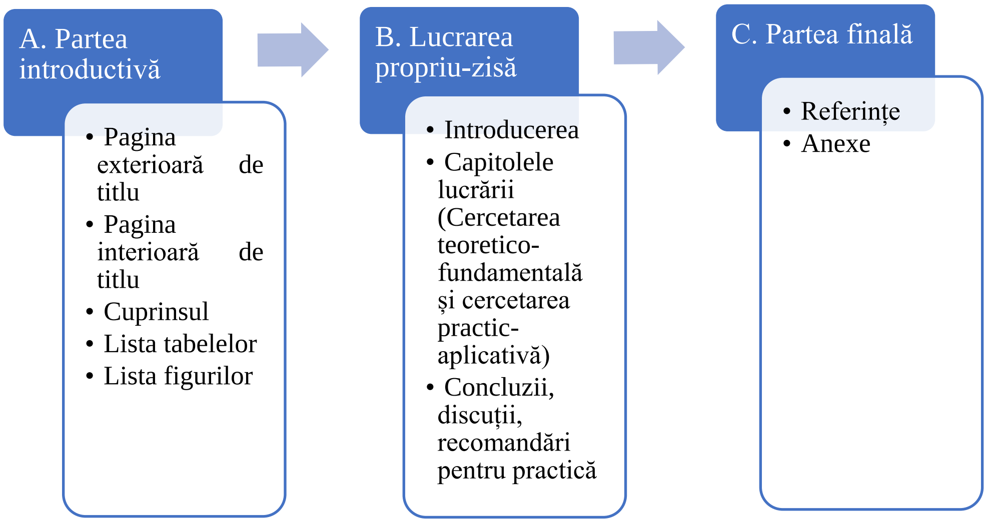

Figura nr. 1. *Structura canonică a lucrării de gradul didactic I*

A. Partea introductivă

Partea introductivă are cinci sub-componente, evidențiate în Tabelul nr. 1. Principalul său scop este de a oferi coordonatele generale a lucrării, de a asigura orientarea cititorilor în lucrare, diferențierea lucrării față de alte lucrări realizate de alți candidați. Prin sub-componentele „Pagina exterioară de titlu" și „Pagina interioară de titlu", sunt oferite informațiile necesare pentru arhivarea lucrărilor și pentru eficientă gestionare a acestora în arhivele centrului universitar.

Tabelul nr. 1. *Sub-componentele părții introductive, funcții și elemente prezentate*

Sub-componentă	**Funcții**	**Elemente prezentate pentru identificarea lucrării**
Pagina exterioară de titlu	Diferențiere a lucrării de alte lucrări Nivelul de susținere a lucrării: gradul didactic I	- centrul universitar - titlul lucrării - nivelul de susținere a lucrării: obținerea gradului didactic I

Sub-componentă	**Funcții**	**Elemente prezentate pentru identificarea lucrării**
	Delimitare a temei lucrării prin titlu Conformare a lucrării cu standardele academice	- numele candidatului, alături de funcția didactică (profesor, profesor pentru învățământul preșcolar, profesor pentru învățământul primar, profesor-educator etc.) - localitatea și anul realizării
Pagina interioară de titlu	Numire a coordonatorului științific a lucrării Diferențiere a lucrării de alte lucrări Delimitare a temei lucrării prin titlu	- centrul universitar - titlul lucrării - obținerea gradului didactic I - numele și prenumele candidatului, alături de funcția didactică (profesor, profesor pentru învățământul preșcolar, profesor pentru învățământul primar, profesor-educator etc.) - numele și prenumele coordonatorului științific al lucrării, alături de funcția sa didactică - localitatea și anul realizării
Cuprinsul	Evidențiere a structurii lucrării Împărțire a lucrării în capitole Stimulare a interesului cititorului pentru lucrare și pentru temă Explicitare a conceptelor-cheie din titlu în capitole	- prezentarea titlului complet al capitolelor și al subcapitolelor, respectiv a paginii unde se găsesc
Lista tabelelor	Organizare și indexare a lucrării Identificare și recunoaștere facilă a tabelelor Asigurare a coerenței interne a lucrării	Prezentarea tabelelor din lucrare (numărul lor, denumirea lor, pagina unde se pot găsi)
Lista figurilor	Organizare și indexarea lucrării în baze de date internaționale Identificare și recunoaștere facilă a figurilor Asigurare a coerenței interne a lucrării	Prezentarea figurilor din lucrare (numărul lor, denumirea lor, pagina unde se pot găsi)

B. Lucrarea propriu-zisă

1. Introducerea are un rol esențial în arhitectura internă a lucrării, având diferite scopuri și funcții în cadrul lucrării, cum ar fi: prezentarea temei, respectiv a relevanței acesteia, relevarea structurii lucrării, conturarea contextului pe fondul căruia se elaborează lucrarea, respectiv captarea atenției cititorului.

2. În realizarea lucrării, autorii trebuie să considere și raportul dintre prezentarea constructelor teoretice (definiții, clasificări, delimitări, evidențierea datelor din anumite studii de specialitate etc.), respectiv partea practic-aplicativă a lucrării. Astfel, din punct de vedere structural, lucrarea conține, la rândul ei, două mari părți:

a) Partea teoretico-fundamentală a lucrării metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I

Obiectivul acestei părți este de explicita principalele constructe teoretice ale lucrării, respectiv cercetarea acestor constructe din punct de vedere bibliografic. Se vor specifica constructele pedagogice, se vor oferi definiții, interpretări, clasificări, se vor evidenția contribuțiile anumitor studii la tema aleasă a lucrării. Prezentarea acestor noțiuni se realizează în manieră critică, prin analize, comparații, prin studierea mai multor autori din domeniu.

Sursele de informare și de documentare reprezintă un punct de plecare în realizarea părții teoretice, fiind un suport direct în construirea cercetării teoretice, respectiv a elaborării acestei părți. Întocmirea unei liste de referințe bibliografice este de real folos în această parte. Recomandăm, așadar, stabilirea unor criterii privind sursele folosite, după cum urmează:

- Utilizarea de surse bibliografice relevante, atât în limba română, cât și a unor surse din literatura internațională;
- Selectarea unor publicații recunoscute în comunitatea științifică, respectiv a editurilor cu o bogată experiență în publicarea unor resurse de înaltă calitate. Selectarea unor publicații prestigioase și relevante, cu echipe de peer-review contribuie la asigurarea validității interne a lucrării și la evitarea abordărilor lipsite de rigurozitate științifică.

- Utilizarea de surse bibliografice recente, de actualitate, ancorate în ultimele cercetări din domeniul științelor educației.

Partea teoretico-fundamentală constituie aproximativ o treime (1/3) din lucrare (sau cel mult jumătate), în timp ce partea practic-aplicativă (care include anexele) reprezintă aproximativ două treimi (2/3) din lucrare.

b) Partea practic-aplicativă a lucrării metodico-științifică pentru obținerea gradului didactic I

Această parte a lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I constă în prezentarea demersului de cercetare practic-aplicativă, pe o temă subordonată temei generale a lucrării. În redactarea acestei părți, se vor lua în considerare două sub-dimensiuni:

i) Prezentarea coordonatelor generale ale cercetării (scopul și obiectivele cercetării, întrebarea/ întrebările de cercetare, ipoteza/ ipotezele de cercetare, variabilele cercetării, sistemul metodologic, calendarul cercetării, eșantionul de participanți, eșantionul de conținut). Această sub-dimensiune are scopul de a descrie demersul propriu-zis de cercetare, de a explicita obiectivele cercetării și a stabili cadrul metodologic/ instituțional/ curricular de realizare a cercetării.

Posibile capcane:

- Lipsa unei exprimări clare privind obiectivele și întrebările de cercetare (Sunt toți termenii clari? Este semnificația obiectivelor și a întrebărilor de cercetare înțeleasă de către cititori?).
- Lipa corelării ipotezei cu obiectivele și cu întrebările de cercetare (Există o legătură logică între ipoteză, obiectivele cercetării și întrebările de cercetare? Putem verifica ipoteza prin intermediul acestei cercetări?).
- Pot fi variabilele cercetării măsurabile?
- Omiterea modului în care a fost selectat eșantionul, atât de participanți, cât și cel de conținut (Este specificată dimensiunea eșantionului? Sunt specificate criteriile de includere și criteriile de excludere în studiu?).
- Omiterea prezentării metodologiei de cercetare (metode și instrumente de cercetare (Este clar stabilită diferența dintre metoda și instrumentul de

cercetare? Sunt specificate caracteristicile psihometrice ale instrumentului de cercetare: validitatea și fidelitatea instrumentului?).

- Lipsa precizării calendarului cercetării (Este prezentat calendarul activităților? Este specificată denumirea fiecărei activități? Este corelat calendarul activității cu obiectivele cercetării?).

ii) Prezentarea și interpretarea datelor (modalitatea de prezentare și interpretare a datelor, prezentarea rezultatelor cercetării).

Posibile capcane:

- Utilizarea excesivă a graficelor (Sunt graficele însoțite de o interpretare psihopedagogică a datelor?).
- Lipsa interpretării datelor statistice din perspectivă psihopedagogică (Este evidențiat impactul rezultatelor pentru practică?).

3. Concluzii, discuții, recomandări pentru practică

Prin intermediul concluziilor se face o trecere în revistă a principalelor rezultate ale cercetării practic-aplicative în raport cu ipoteza, respectiv se răspunde la întrebările de cercetare și se precizează măsura în care ipoteza cercetării a fost validată. În acest sub-capitol se mai pot preciza următoarele:

- Contribuțiile lucrării pentru practica didactică;
- Recomandări pentru cadrele didactice și decidenți din domeniul educației;
- Limite ale cercetării, puncte tari și puncte slabe ale demersului investigativ;
- Direcții viitoare de acțiune;
- Contribuțiile originale ale autorului lucrării;

C. Partea finală

1. Bibliografia

Bibliografia este elaborată conform standardelor APA (American Psychology Association) ediția a șaptea. Recomandăm autorilor să utilizeze o bibliografie variantă, cu lucrări de referință naționale, dar și internaționale.

2. Anexele

Anexele susțin și completează structura și conținutul lucrării de gradul I, oferind, astfel, informații suplimentare privind lucrarea și cercetarea

realizată. Pentru considerații referitoare la anexe se poate consulta lucrarea „Textul științific – Concepere, elaborare, structurare” (2024).

Evaluarea lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I

În *Metodologia privind formarea continuă a personalului didactic din învățământul preuniversitar*, aprobat de Ministerul Educației Cercetării Tineretului și Sportului (MECTS), prin OMECTS Nr. 5561/ 7.10.2011, în Anexa 13 sunt prezentate *Criterii de elaborare și evaluare a lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I.*

Tabelul nr. 2. *Criterii de elaborare și evaluare a lucrării metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I*

Criterii de elaborarea și evaluare a lucrării metodico-științifice pentru gradul didactic I (Anexa 13 din OM Nr. 5561/ 7.10.2011)	
I. Tema	✓ Importanța teoretică și practic-aplicativă a temei tratate ✓ Rigurozitatea și precizia delimitării problemei ✓ Abordarea unei probleme de interes major pentru practica școlară sau pentru cunoașterea unor fenomene pedagogice
II. Documentarea științifică	✓ Relevanța surselor bibliografice și actualitatea lor în raport cu tema lucrării ✓ Actualitatea informațiilor ✓ Prelucrarea informațiilor ✓ Citarea corectă a surselor bibliografice ✓ Consemnarea bibliografiei, conform normei metodologice
III. Ipoteza (ipotezele) de lucru	✓ Identificarea și formularea clară și corectă a ceea ce se urmărește a se testa/ verifica în lucrare, în funcție de tipul cercetării (constatativă, experimentală, corelațională etc.)
IV. Structura	✓ Concordanța structurii cu tema tratată ✓ Delimitarea cadrului conceptual și a domeniului teoretic al temei ✓ Succesiunea logică a capitolelor și a subcapitolelor ✓ Caracterul unitar al lucrării și al fiecărui capitol ✓ Ponderea aspectelor practice ✓ Proporția părților lucrării
V. Conținutul	✓ Fundamentarea teoretică (științifică, psihologică, pedagogică, sociologică, filosofică etc.) a problemei abordate. Încadrarea temei în teoria pedagogică ✓ Corelarea organizării și metodologiei cu specificul lucrării (bazată pe cercetări ameliorativ-experimentale, constatativ-ameliorative, orientate, operaționale, lucrări de sinteză, monografii etc.) ✓ Caracterul sistematic, cu obiective clare, al tratării ✓ Ordinea logică și cronologică a cercetării sau a tratării

Criterii de elaborarea și evaluare a lucrării metodico-științifice pentru gradul didactic I (Anexa 13 din OM Nr. 5561/ 7.10.2011)	
	✓ Reprezentativitatea colectivelor de experimentare și control ✓ Rigurozitatea și valoarea experimentelor și/sau a observațiilor efectuate în scopul verificării ipotezelor ✓ Înregistrarea, măsurarea și prezentarea riguros științifică a datelor culese ✓ Prelucrarea și corelarea datelor ✓ Evaluarea și compararea rezultatelor inițiale și finale (pretest și posttest) ✓ Interpretarea corectă a rezultatelor ✓ Formularea clară a concluziei lucrării (confirmarea sau infirmarea ipotezei sau a ipotezelor de lucru) ✓ Aplicabilitatea rezultatelor lucrării ✓ Contribuția personală a autorului lucrării ✓ Legătura organică a concluziilor lucrării cu conținutul ✓ Oportunitatea propunerilor și a perspectivelor formulate de autor ✓ Claritatea probelor și a datelor prezentate în anexă ✓ Corelarea lor cu tratarea problemei
VI. Forma	✓ Stilul și prezentarea ✓ Corectitudinea exprimării ✓ Aspectul estetic, sublinieri în text, ilustrații, tabele, grafice ✓ Respectarea condițiilor de tehnoredactare date (TNR 12, A4, la un rând și jumătate, setări pagina sus, jos, dreapta 2,5 cm, stânga 3 cm)
VII. Criterii pentru aprecierea susținerii lucrării	1. Demonstrarea capacității de sinteză, a cunoașterii temeinice, aprofundate a problemei tratate 2. Susținerea într-o manieră problematizată, nu descriptivă 3. Prezentarea și susținerea ideilor majore din punct de vedere teoretic 4. Sublinierea valorii practic-aplicative a demersului întreprins 5. Capacitatea de valorificare a conținutului surselor bibliografice relevante pentru argumentarea ideilor și a concluziilor 6. Capacitatea de argumentare a valorii lucrării (modul de abordare, relevarea unor aspecte, alcătuirea unor modele de lucru, ameliorarea practicii școlare) 7. Utilizarea mijloacelor moderne pentru susținerea lucrării

Pe baza acestor criterii, coordonatorul științific va evalua lucrarea, care trebuie să primească cel puțin nota 9 (nouă) pentru a fi acceptată la susținere –Articolul 35, alineatul (15). Candidații care nu au primit nota minimă se consideră respinși la examenul pentru gradul didactic I și nu pot susține probele următoare, respectiv inspecția specială și susținerea lucrării – articolul 35, alineatul (16).

Bibliografie

Anexa la OMECTS nr. 5561/ 7.10.2011 pentru aprobarea Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar, text publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 767/31.10.2011. https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/132546

Legea învățământului preuniversitar nr. 198/ 2023, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 613/ 5.07.2023. https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf

Ordin nr. 5397 din 5 noiembrie 2013 pentru modificarea și completarea Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar, aprobată prin Ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 5.561/2011, text publicat în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 700/ 14.11.2023. https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/152606

I.13. Lucrarea/ Teza de doctorat

Daniel Mara, Elena-Lucia Mara

Introducere

Doctoratul este cel mai înalt nivel de educație universitară și poate fi accesat după obținerea diplomelor de licență și de master. Accesul se face prin concurs și este rezervat unui număr limitat de participanți. Pe perioada programului de studii de doctorat, studentul-doctorand parcurge un program de studii specifice, care se finalizează cu elaborarea și susținerea publică a tezei de doctorat, pe baza căreia obține titlul științific de doctor. Diploma de doctor se acordă după un ciclu de studii și de cercetare de patru ani, care vizează validarea competențelor sale de cercetător științific într-un anumit domeniu.

Fiecare universitate are regulamente proprii, elaborate în conformitate cu prevederile legislative naționale. Prin aceste documente se reglementează înființarea programelor de studii doctorale, procedurile de acces și de acordare a diplomei, curricula programelor de studii doctorale, modalitățile de parcurgere a acestora, procedurile de acordare a diplomei ș.a.m.d.

Definiție

Teza de doctorat este o lucrare de cercetare originală care cuprinde prezentarea detaliată a cercetărilor realizate de studentul-doctorand pe parcursului stagiului doctoral și evidențiază rezultatele obținute și concluziile formulate. În învățământul superior din multe sisteme de educație, teza de doctorat este considerată un apogeu al studiilor superioare, un punct culminant sau cea mai importantă etapă a pregătirii științifice și formării intelectuale a unei persoane.

Teza de doctorat este o lucrare cu caracter științific, cu semnificație sau utilitate științifică, supusă validării rezultatelor cercetării științifice

întreprinse, care se redactează conform principiilor redactării științifice/ scrierii academice, de tip descriptiv-argumentativ și fundamentat.

Etapele parcurse în stagiul doctoral

– Etapa inițială (de analiză a literaturii de specialitate și de realizare a cercetării teoretice);

Prima etapă parcursă în elaborarea unei teze de doctorat vizează analiza literaturii de specialitate (lucrări, articole, cărți, rapoarte, documente de politică educațională la nivel național și internațional etc.).

– Etapa a doua (de realizare a cercetării practic-aplicative).

După analiza cât mai complexă și în actualitate a literaturii științifice, doctorandul va trece la etapa de realizare a cercetării, aceasta fiind considerată ca fiind cea mai extinsă perioadă. Se recomandă revenirea, în mod constant, asupra literaturii de specialitate, cu scopul identificării, prelucrării și valorificării lucrărilor nou apărute, care pot constitui repere importante în continuarea demersului de cercetare realizat. Teza de doctorat va fi elaborată respectând condiția fundamentală, și anume aceea de a avea o contribuție originală în cadrul domeniului științific (disciplinar, interdisciplinar sau transdisciplinar) în care se situează. Forma pe care o ia această contribuție originală va depinde, în mare măsură, de domeniul și de disciplina în care se încadrează aceasta. Spre exemplu, tezele în domeniul artelor și al științelor umaniste implică, de obicei, investigarea diferitelor texte, surse și cadre teoretice. În științele sociale sunt abordate teme care sunt însoțite de cercetări realizate prin intermediul unor metode de cercetare, precum anchetele calitative sau cantitative și studiile de caz. Disciplinele STEM implică proiectarea, înregistrarea și analiza experimentelor, folosind datele pentru a testa ipotezele cercetării. În funcție de natura cercetării realizate, pot exista concluzii parțiale, care sunt redactate pe parcursul demersurilor investigative, sau concluzii generale, care sunt redactate la final. Indiferent de strategia de lucru, este esențial să se alcătuiască dosarul cercetării, în care să se păstreze datele, rezultatele, notele detaliate despre sursele și metodele utilizate ș.a., cu scopul de a valorifica și evidenția toate eforturile întreprinse în acest demers, precum și de a asigura posibilitatea verificării (eventual, continuării) demersurilor investigative.

Structura tezei de doctorat

Structura și alcătuirea exactă a tezei de doctorat vor varia de la un domeniu la altul. Propunem prezentarea structurii unui model general pe care îl urmează multe teze de doctorat (abstractul, introducerea, motivarea alegerii temei/ argument, cercetarea teoretică (partea de fundamentare teoretică), cercetarea aplicativă, prezentarea și interpretarea rezultatelor obținute, concluziile cercetării, bibliografia și anexele).

Abstractul

Abstractul este o sumarizare a întregii lucrări, un rezumat scurt al acesteia. În general, un abstract cuprinde următoarele aspecte: tema, relevanța ei în contextul actual, obiectivele de cercetare, metodele folosite, cele mai importante rezultate. Un abstract are aproximativ 200-300 de cuvinte. Abstractul poate fi însoțit de 5-6 cuvinte cheie.

Introducerea

În introducere se anunță paradigma, părți de teorii/ teoria/ teoriile luate în considerare și orientarea științifică pe care studiul o ilustrează. Se demonstrează că sunt valorificate cele mai noi orientări/ întrebări/ dileme științifice ale domeniului, ale principalilor contributori la explicitarea domeniului de studiu. De asemenea, sunt prezentate obiectivele generale ale proiectului tezei de doctorat, este evidențiată importanța temei abordate și este reliefată contribuția originală la cunoașterea, dezvoltarea și aprofundarea domeniului. Pot fi prezentate pe scurt, sub formă de rezumat capitolele, precum și un rezumat al argumentului, care va fi dezvoltat în continuare.

Motivarea alegerii temei/ Argument

Această componentă cuprinde două segmente privind motivația științifică și motivația personală. Motivația științifică va cuprinde informații privind: noutatea temei studiate, importanța temei studiate (teoretică și practică), existența unui gol în cunoașterea din domeniu, a unei contradicții,

a unui conflict cognitiv (pentru acestea, oferindu-se argumente, explicitări, soluții practice, documente legislative reglatoare). Motivația personală poate să cuprindă informații despre: exercițiile de studiu anterioare (în același domeniu sau în domenii conexe), experiențele profesionale sau personale care au condus la întrebări, căutare de soluții etc., experiențele de studiu inedite: lectura unei lucrări de specialitate, audierea unei conferințe, identificarea unei probleme cu implicații personale etc., fără a se recurge la un limbaj emoțional.

Cercetarea teoretică (partea de fundamentare teoretică)

Cercetarea teoretică are rațiunea de a asigura fundamentul teoretic-explicativ al demersurilor practice (partea teoretică și practică a lucrării alcătuiesc o unitate coerentă, un sistem), prezentarea cadrului teoretic în care se înscrie tema anunțată prin titlu. Poate avea unul sau mai multe capitole (funcție de temă, de viziunea autorului asupra temei). Sunt incluse cele mai semnificative și mai recente contribuții: în ordine cronologică sau după o logică personală a autorului și sunt realizate analize critic-constructive, creative și argumentative (care reflectă înțelegerea domeniului studiat: titluri problematizante, exprimate sub forma unor întrebări, propoziții continuate prin subdiviziunile mai mici ale secțiunii etc.). Este prezentată, în mod detaliat, aprofundat, tema abordată, ca rezultat al analizei, selecției, prelucrării, esențializării literaturii de specialitate. Este evidențiat contextul științific al cercetării științifice care se dorește a fi realizată și este reliefat fundamentul teoretic științific care stă la baza acesteia. De asemenea, este subliniată natura unică, originală a tezei de doctorat, prin prezentarea contribuțiilor personale ale autorului.

Cercetarea aplicativă

Cuprinde o serie de componente, care se constituie ca răspunsuri la următoarele întrebări:

- „Ce se cercetează?” – Descrierea demersurilor investigative și a contribuțiilor autorului;
- „Cât spațiu cuprinde în cadrul tezei?” – Cel puțin 1/2 din lucrare, ideal: 2/3;

- „Cum se realizează cercetarea?” – Prin studii constatative, studii corelaționale, studii experimentale, studii de caz, forme combinate;
- „De ce se desfășoară cercetarea?” – Pentru ameliorarea paradigmelor, teoriilor și practicii educaționale.

Așadar, vom prezenta componentele cercetării aplicative ale tezei de doctorat:

- Premisele teoretice;
- Întrebarea/ Întrebările de cercetare;
- Scopul și obiectivele cercetării;
- Ipoteza/ Ipotezele cercetării;
- Variabilele cercetării;
- Locul și perioada cercetării;
- Sistemul metodologic (metodele, tehnicile și instrumentele de cercetare);
- Eșantionul de conținut;
- Eșantionul de participanți;
- Etapele cercetării.

Bibliografie

Lempriere, M. (21 Noiembrie, 2019). *How To Structure A PhD Thesis* [Cum să structurezi o teză de doctorat]. https://www.thephdproofreaders.com/structuring-a-thesis/how-to-structure-a-phd-thesis/

Reguli privind structura și redactarea tezei de doctorat. (f.d.). Universitatea Titu Maiorescu. https://www.utm.ro/reguli-privind-structura-si-redactarea-tezei-de-doctorat/#:~:text=Teza%20de%20doctorat%20este%20o,%C5%9Ftiin%C5%A3ific%20un%20subiect%20de%20cercetare.

Taylor, B. (f.d.). *A guide to writing a PhD thesis* [Un ghid pentru scrierea unei teze de doctorat]. FindAPhD. https://www.findaphd.com/guides/phd-thesis

CAPITOLUL II.
Principalele tipuri de lucrări didactice

Lucrările didactice reprezintă produse scrise în format tipărit sau electronic, cu potențial de valorificare într-o comunitate educațională, atât de către educatori, cât și de către educabili. Ele au la bază o scriere științifică clară, logică, cu caracter descriptiv și explicativ, clarificator, ilustrativ, cu complexitate gradată de la simplu la complex, cu respectarea principiului sistematizării și continuității cunoștințelor.

II.1. Manualul școlar/ universitar

Mihaela-Gabriela Neacșu, Mușata-Dacia Bocoș, Corina Urzică-Baciu

Definiție

Manualul școlar/ universitar este un produs curricular secundar, elaborat în conformitate cu programa școlară (în învățământul preuniversitar)/ fișa disciplinei (în învățământul universitar), un important instrument de lucru pentru elevi/ studenți și pentru profesori.

Tipologii

În literatura pedagogică există mai multe tipologii ale manualelor utilizate în contexte educaționale. Spre exemplificare, prezentăm în tabelul de mai jos, distincția realizată de Bocoș et al. (2021) între principalele tipuri de manuale didactice.

Tabelul nr. 1. *Tipologia manualelor utilizate în contexte educaționale (după Bocoș et al., 2021)*

Tipuri de manuale	Definiții operaționale
Manualul școlar	➢ „produs curricular auxiliar/ secundar care organizează curriculumul și conținuturile obiectului de studiu și concretizează programele școlare în diferite unități didactice, valorificabile în contextul desfășurării procesului de învățământ și al promovării relațiilor educaționale profesor-elev.” (Bocoș et al., 2021a);
Manualul școlar digital	➢ „manual școlar în care curriculumul și conținuturile curriculare sunt transpuse în format digital și care sunt lecturate digital/ electronic de către educabili.” (Bocoș et al., 2021b); ➢ „produse software care pot fi folosite atât online, cât și offline, cu ajutorul unor dispozitive electronice (e-reader, computer, laptop, tabletă, telefon).” (Bocoș et al., 2021b);
Manualele școlare alternative	➢ „manuale școlare elaborate pentru un anumit obiect de studiu și pentru o anumită clasă; fiecare dintre ele oferă o anumită variantă de prezentare a curriculumului școlar, anumite modalități de abordare, tratare și operaționalizare a conținuturilor, care contribuie la atingerea finalităților curriculare cuprinse în programele școlare (finalități care sunt unice la nivel național).” (Bocoș et al., 2021d);
Manualul profesorului	➢ „produs curricular auxiliar/ secundar destinat profesorilor, în vederea sprijinirii activității lor didactice, prin oferire de repere teoretice și practic-aplicative pentru proiectarea, organizarea, realizarea, evaluarea și reglarea activității didactice.” (Bocoș et al., 2021e);
Manualul universitar	➢ „produs curricular elaborat în conformitate cu curriculumul academic și cu pedagogia universitară, destinat pregătirii studenților.” (Bocoș et al., 2021c).

Manualele pot fi concepute pe ani de studiu sau pe cicluri de învățământ. Ele conțin categorii diferite de cunoștințe, precum și modalitățile de structurare ale acestora, menite să susțină demersul de învățare al elevilor/ studenților și organizarea procesului didactic în ansamblu (Potolea et al., 2012).

Din punctul de vedere al structurii lor, se poate face distincția între:

a) manualele clasice, care se bazează, predominant, pe un sistem semiotic, respectiv pe cel lingvistic, conținând predominant texte, și alături de acestea, imagini și alte mijloace de expresie grafică;

b) manualele clasice însoțite de suporturi pe care sunt stocate conținuturi audio-video (CD-uri, clipuri video, audiobooks, lecții demonstrative audio-video etc.).
c) manualele digitale, care adesea includ texte multimodale, ce integrează două sau mai multe sisteme semiotice: lingvistic, vizual, audio, spațial.

Rolurile manualelor

Manualele utilizate în învățământ sunt menite să susțină învățarea și, în acest sens, este necesar să conțină inclusiv metodologii de lucru, redate explicit sau infuzate în logica expunerii didactice.

Multiplele funcții pe care le îndeplinește manualul se corelează cu elementele constitutive ale procesului didactic: predarea, învățarea și evaluarea:

- Din perspectiva predării, manualul servește ca instrument al profesorului în actul predării, sugerând acestuia dimensiunea aprofundării unei teme, cantitatea de informații ce urmează a fi predate și transformate în cunoștințe de specialitate, ordonarea logică a acestora (atât după logica științei, cât și după logica didactică).
- Din perspectiva învățării, manualul constituie un ghid pentru învățare, sugerând elevilor/ studenților moduri de sistematizare a cunoștințelor achiziționate, de susținere argumentată, de abordare a subiectelor și de tratare a temelor.

Manualul didactic reprezintă, astfel, principala sursă de dobândire a cunoștințelor și un instrument în activitatea cognitivă individuală a elevului/ studentului. Din perspectiva evaluării, manualul conține atât aplicații, exerciții și probleme cu rol de feedback formativ pentru activitatea de învățare desfășurată de elevi/ studenți, pe baza cărora profesorul poate verifica și măsura nivelul achizițiilor și al competențelor, cât și teste finale de evaluare sumativă, după fiecare unitate de învățare, la finalul unui sistem de lecții. Eficacitatea acestor procese depinde, în mare măsură, de maniera în care este utilizat manualul, atât în predare-învățare, cât și în evaluare.

Redăm mai jos, schematic principalele roluri îndeplinite de acest produs curricular atât pentru elevi/ studenți, cât și pentru profesori.

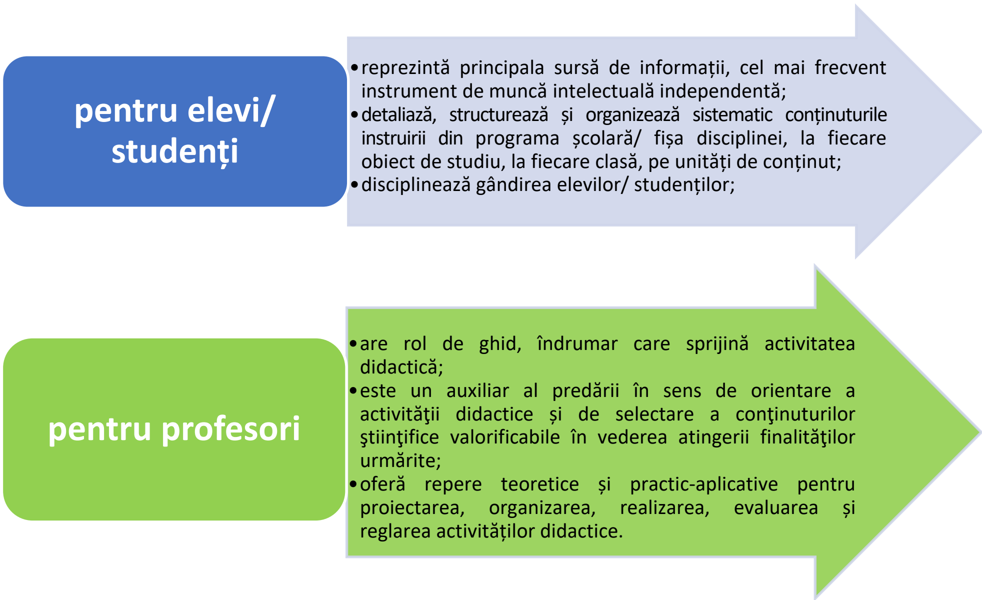

Figura nr. 1. *Rolurile manualelor*

Cerințe în elaborarea manualelor

Elaborarea unui manual de calitate este un proces de lungă durată. Conținutul manualului nu este rezultatul unui simplu transfer ideatic din lucrările științifice, ci un adevărat proces de creație și inovație pedagogică. Bocoș et al. (2021a) sunt de părere că „un manual bun nu este doar un depozitar de informații, ci și un mijloc de dezvoltare a gândirii elevilor/ studenților și a altor capacități intelectuale, voliționale, morale, estetice etc.” (p. 1140).

În elaborarea unui manual de calitate, trebuie avute în vedere mai multe criterii specifice: redactarea conținutului, prelucrarea pedagogică a acestuia, forma de redactare adoptată privitor la organizarea informațiilor stabilirea unui algoritm de tratare a unei teme conform principiului progresiei cognitive și al sistematizării, limbajul științific accesibil, rezumarea, stilul, ilustrarea, nivelul de accesibilitate etc.

Negreț-Dobridor (2008) precizează elementele-cheie pe care trebuie să le cuprindă manualul la fiecare lecție/ temă pe care o detaliază:

a) ,,obiectivele pedagogice urmărite, enunțate pe înțelesul elevului;
b) sarcini de lucru (de învățare) conexe obiectivelor;
c) informații pentru realizarea sarcinilor de învățare cât mai clare și sugestive (însoțite de ilustrații, scheme etc.);
d) sarcini de lucru suplimentare pentru aprofundarea studiului;
e) surse suplimentare pentru completarea cunoștințelor (audio, video etc.)
f) exerciții de autoevaluare, liste etc." (pp. 230-231).

Structura manualelor este diversă, ea fiind stabilită în funcție de repere cum ar fi: paradigmele educaționale și curriculare promovate la nivel național, viziunea curriculară a studierii disciplinei, specificul conținuturilor curriculare etc. Spre exemplu, manualele concepute pentru uzul profesorului (Bocoș et al., 2021e) pot include următoarele elemente: sugestii pentru construirea de situații de învățare diverse și flexibile; sugestii pentru adaptarea și dezvoltarea curriculumului; sugestii metodologice pentru diferențierea instruirii și a învățării; indicații didactice și metodice; suporturi intuitive pentru activitatea educabililor: figuri, grafice, scheme de lucru, planșe didactice, hărți conceptuale/ organizatori grafici, scheme recapitulative; exerciții, probleme, experimente, aplicații, sarcini de lucru, fișe de lucru, teste, elemente de reflecție, conexiuni interdisciplinare etc.

Cerințe în elaborarea manualelor

Manualul reprezintă un instrument de lucru operațional, întrucât el detaliază, structurează și operaționalizează, în mod sistematic, temele programelor universitare; informațiile sunt prelucrate, structurate și integrate din perspectiva logicii didactice (și cu respectarea logicii științei), în conformitate cu principii didactice, psihologice și praxiologice. La diferite vârste, manualele sunt valorificate nu doar ca sursă de informații, ci mai ales ca suport pentru activitățile independente ale educabililor și pentru studiul lor individual. Astfel, manualul îndeplinește concomitent următoarele funcții: informativă/ de informare; formativă/ de structurare și organizare a

învățării și a studiului, de dirijare/ ghidare a învățării și a studiului, de autoinstruire, autoformare și stimulativă.

Pentru cadrele didactice, manualele reprezintă un instrument didactic cu rol de ghid, de orientare a activității didactice, care îl sprijină în realizarea acesteia: evidențiază problematica și principalele direcții de dezvoltare ale disciplinei respective, cercetările științifice în domeniu; propune reflecții, exerciții, probleme, problematizări, aplicații și sarcini de lucru; propune suporturi intuitive pentru activitatea școlară/ academică: figuri, grafice, scheme de lucru, hărți conceptuale/ organizatori grafici etc.; propune fișe de lucru, scheme recapitulative, teste, elemente de reflecție, conexiuni interdisciplinare etc., astfel încât să se promoveze studiul independent, aprofundat, sistematic și continuu al disciplinei.

Legea învățământului preuniversitar nr. 198/ 2023 prevede, la articolul 93, alineatul (1), că: „În unitățile de învățământ preuniversitar de stat sau particulare și confesionale autorizate provizoriu și acreditate se utilizează manuale școlare alternative și alte auxiliare didactice aprobate de Ministerul Educației. Utilizarea acestora se realizează conform metodologiei aprobate prin ordin al ministrului educației.”.

Orice manual didactic îndeplinește mai multe funcții (Bocoș et al., 2021; Cucoș, 2006; Joița et al., 2003; Nicola, 1996; Popovici et al., 2019; Radu & Ezechil, 2006; Seguin, 1989):

a) *funcția de informare*, întrucât manualul didactic este o importantă sursă de cunoaștere pentru elevi, informațiile selectate vor fi organizate și prezentate clar, logic și concis cu respectarea principiilor didactice, pe ani de studiu, cu grijă de a nu depăși programa școlară și pentru a evita supraîncărcarea;

b) *funcția de structurare și de organizare a învățării*, conform căreia învățarea se poate realiza prin mai multe modalități: de la experiența practică la teorie, de la teorie la aplicații practice și invers, de la expuneri la exemple concrete și ilustrări, dar și de la exemple și ilustrări la observație și analiză;

c) *funcția de ghidare/dirijare a învățării*, prin repetarea, memorizarea, imitarea modelelor și prin activitatea deschisă și creativă a elevului;

d) *funcția formativă*, întrucât elevii își formează deprinderi de muncă intelectuală, își dezvoltă structurile operatorii ale gândirii, se familiarizează cu o serie de algoritmi de rezolvare de probleme etc.;

e) *funcția stimulativă,* întrucât crește motivația elevilor pentru activitatea de învățare, le poate stimula curiozitatea, le amplifică interesele și preocupările pentru lectură și studiu independent, pentru învățare și cunoaștere, în general;

f) *funcția de autoevaluare,* întrucât conduce elevii la autoeducație, ajutându-i să-și formeze un stil de muncă propriu și să ajungă la cunoaștere, prin efort personal.

Îndeplinirea funcțiilor enunțate este condiționată, însă, de calitatea manualului. Bocoș (2008) identifică trei condiții principale pe care trebuie să le satisfacă un bun manual didactic:

– condiții generale, în legătură cu calitatea și caracteristicile conținutului științific, cu măsura în care acesta este selectat și accesibilizat în vederea asimilării lui de către elevi;
– condiții de structurare, privind organizarea, ierarhizarea și structurarea conținuturilor curriculare, abordările pedagogice valorificate;
– condiții de redactare, privind elaborarea și tehnoredactarea manualului, stilul de redactare, limbajul utilizat, ilustrațiile, lizibilitatea etc.

Conform *Metodologiei de asigurare și de gestionare a manualelor școlare pentru învățământul preuniversitar* (Anexa nr. 2 – METODOLOGIE de asigurare și de gestionare a manualelor școlare pentru învățământul preuniversitar, la Ordinul MEN nr. 3103/ 28.01.2019 privind regimul manualelor școlare în învățământul preuniversitar), manualul școlar este „principalul instrument de lucru al elevului, în formă tipărită și/ sau electronică, aprobat prin ordin al ministrului educației, elaborat conform programei școlare aferente fiecărei discipline și achiziționat de Ministerul Educației Naționale” (articolul 4, litera a).

Varianta digitală a manualelor școlare din învățământul preuniversitar este accesibilă pe platforma www.manuale.edu.ro, o adevărată bibliotecă virtuală care oferă publicului larg posibilitatea de a studia și descărca manuale școlare de diferite specialități. Manualele școlare se identifică după

denumirea disciplinei/ a modulului de pregătire, clasă/ nivel de studiu, filieră, profil, specializare.

De asemenea în metodologia amintită se menționează că: „În baza libertății inițiativei profesionale, cadrele didactice selectează și recomandă elevilor, pentru utilizarea în procesul de predare-învățare-evaluare, doar manuale școlare aprobate de MEN.” – Anexa nr. 2 – METODOLOGIE de asigurare și de gestionare a manualelor școlare pentru învățământul preuniversitar, la Ordinul MEN nr. 3103/ 28.01.2019 privind regimul manualelor școlare în învățământul preuniversitar, articolul 1, alineatul (4).

Aceste prevederi legale se coroborează cu articolul 93, alineatul (5) din Legea învățământului preuniversitar care stipulează: „În baza libertății inițiativei profesionale, personalul didactic de predare poate selecta și utiliza la clasă materiale și auxiliare didactice aprobate/ avizate de Ministerul Educației, precum și resurse educaționale deschise, în vederea îmbunătățirii calității procesului educațional.”.

Este important de amintit și faptul că Ministerul Educației asigură manuale școlare inclusiv pentru elevii aparținând minorităților naționale. Au fost elaborate, evaluate și aprobate manuale destinate elevilor care studiază într-o limbă a minorităților naționale, acestea fiind denumite în conformitate cu programele școlare aprobate. La articolul 59, alineatul (10) din Legea învățământului preuniversitar nr. 198/ 2023, se prevede: „Ministerul Educației asigură manuale școlare atât pe suport hârtie, cât și în format digital specifice disciplinelor predate în limba maternă, și manuale școlare, care pot fi: manuale elaborate în limba de predare a minorităților naționale și manuale traduse din limba română sau manuale de import, avizate de Ministerul Educației, pentru titlurile needitate ca urmare a numărului redus de utilizatori, putând fi asigurată inclusiv traducerea conținuturilor digitale aferente manualelor în cauză.”, iar la articolul 60, alineatul (4): „În învățământul preuniversitar, activitatea de predare și de evaluare la Limba și literatura maternă, la Istoria și tradițiile minorităților naționale respective și la Educația muzicală se realizează în limba maternă pe baza programelor și a metodologiilor specifice elaborate de colective de experți cunoscători ai limbii și ai culturii minorității naționale respective și aprobate prin ordin al ministrului educației. Programele și manualele

disciplinei Istoria și tradițiile minorității naționale sunt aprobate prin ordin al ministrului educației.”

De asemenea o prevedere legislativă importantă este aceea a gratuității manualelor școlare: „Elevii și personalul didactic de predare din învățământul de stat și din învățământul obligatoriu particular acreditat/ autorizat și confesional beneficiază de manuale școlare gratuite, atât pentru învățământul în limba română, cât și pentru cel în limbile minorităților naționale, în condițiile legii.” – articolul 93, alineatul (4) din Legea învățământului preuniversitar nr. 198/ 2023.

Conform curriculumului din învățământul de masă s-au avut în vedere manuale școlare și pentru elevii cu nevoi speciale, din învățământul special și din învățământul special integrat. „Pentru elevii cu nevoi speciale, din învățământul special și din învățământul special integrat, în activitatea didactică se utilizează manuale școlare elaborate și aprobate, conform curriculumului din învățământul de masă, adaptate în funcție de tipul și de gradul deficienței, sau manuale școlare aprobate, elaborate conform unui curriculum specific, realizate exclusiv pentru a fi utilizate în învățământul special.” – Anexa nr. 2 – METODOLOGIE de asigurare și de gestionare a manualelor școlare pentru învățământul preuniversitar, la Ordinul MEN nr. 3103/ 28.01.2019 privind regimul manualelor școlare în învățământul preuniversitar, articolul 16, alineatul (1).

Autorii de manuale didactice trebuie să probeze o serie de competențe pentru elaborarea creativă de manual originale și înalt calitative:

- să dețină competențe de redactare a textelor științifice, cu un stil de scriere științifică clar și precis;
- să dețină competențe profesionale în domeniul științific pe care îl abordează;
- să dețină competențe didactice și psihorelaționale, precum și o experiență didactică importantă în predarea disciplinei respective;
- să identifice nevoile reale de învățare ale elevilor și interesele lor actuale;
- să aibă capacitatea de a lucra îndelung și de a relua, rafina și optimiza lucrul la manual după un anumit timp;

- să fie deschiși la recomandările și sugestiile metodice venite de la alți specialiști/ practicieni;
- să posede competențe de comunicare și de relaționare cu diverși colaboratori: colegi, inspectori de specialitate, editori, tipografi, ilustratori, machetiști, difuzori etc.

Autorii de manuale folosesc ca surse de inspirație atât experiența cognitivă și didactică proprie, acumulată în timp, progresiv, cât și lucrări de referință din domeniul respectiv, alte manuale de bază, deja publicate, reviste științifice etc.

Manualele didactice nu constituie surse unice de informare pentru elevi/ studenți. Astăzi, tinerii dispun pe lângă manualele didactice clasice și moderne de numeroase alte auxiliare didactice, precum și de o diversitate de surse de (e-)informare.

Bibliografie

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021a). Manual școlar. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (p. 1140). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021b). Manual școlar digital. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (pp. 1140–1141). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021c). Manual universitar. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (pp. 1141–1142). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021d). Manuale școlare alternative. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (p. 1142). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021e). Manualul profesorului. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (p. 1142). Editura Presa Universitară Clujeană.

Bocoș, M. (2008). *Teoria curriculumului. Elemente conceptuale și metodologice*. Editura Casa Cărții de Știință.

Cucoș, C. (1996). *Pedagogie*. Editura Polirom.

Joița, E., Ilie, V., Vlad, M., & Frăsineanu, E. (2003). *Pedagogie și elemente de psihologie școlară*. Editura Arves.

Legea învățământului preuniversitar nr. 198/ 2023, publicată în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 613/ 5.07.2023. https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2023/Legi_educatie_Romania_educata/legi_monitor/Legea_invatamantului_preuniversitar_nr_198.pdf

Negreț-Dobridor, I. (2008). *Teoria generală a curriculumului educațional: o abordare diacronică și hermeneutică a întemeierii ca știință teleologică*. Editura Polirom.

Nicola, I. (1996). *Tratat de pedagogie școlară*. Editura Didactică și Pedagogică.

Ordinul MEN nr. 3103/ 28.01.2019 privind regimul manualelor școlare în învățământul preuniversitar, text publicat în *Monitorul Oficial al României*, nr. 91/ 05.02.2019.

Popovici Borzea, A., & Duță, N. (2019). Definirea și clasificare produselor curriculare. În I.-O. Pânișoară, & M. Manolescu (coordonatori) (2019). *Pedagogia învățământului primar și preșcolar*. Editura Polirom.

Potolea, D., Toma, S., & Borzea, A. (coordonatori), Chiș, V., Cucoș, C., Ezechil, L., Manolescu, M. Potolea, D., Toma, S., Cerkez, M., Molan, V., Borzea, A., Căpiță, L., Horga, I., Mironov, C., Niță Dumitru, D., Noveanu, G., OPRE, D., Tacea, F., & Istrate, O. (2012). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*. Editura Didactică și Pedagogică.

Radu, I. T., & Ezechil, L. (2006). *Didactica. Teoria instruirii*. Editura Paralela 45.

Seguin, R. (1989). *The Elaboration of school textbooks: methodological guide*. Division of Educational Sciences, Contents and Methods of Education, UNESCO. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000086964

II.2. Auxiliarul didactic/ curricular

Mihaela-Gabriela Neacșu, Zorica Triff

Conform Metodologiei-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar (aprobată prin OMEN pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar, nr. 5062/ 26.09.2017, cu modificările și completările ulterioare), auxiliarele didactice sunt considerate ,,materiale-suport elaborate în sprijinul profesorilor și al elevilor, pentru implementarea adecvată și eficientă a curriculumului național. Această categorie de auxiliare poate include: culegeri de texte/ cântece, culegeri de exerciții/ probleme, culegeri de teste/ itemi de evaluare, pachete de fișe de activitate independentă, caiete de muncă/ activitate independentă etc., care pot fi prezentate în format tipărit și/ sau în format electronic/ digital." (articolul 2, alineatul 1). Auxiliarele didactice utilizate în instituțiile de învățământ preuniversitar sunt aprobate prin ordin al ministrului educației. Există auxiliare didactice pentru profesori, auxiliare didactice pentru elevi și auxiliare didactice pentru profesori și elevi.

Auxiliarele didactice sunt resurse educaționale-suport, conexe manualelor, utile în aprofundarea, extinderea și exersarea cunoștințelor, formării/ dezvoltării priceperilor și deprinderilor elevilor, cu scopul eficientizării proceselor curriculare, creșterii motivației învățării, educării voinței și perseverenței elevilor. Cu ajutorul auxiliarelor didactice, profesorii pot construi situații de învățare, care să faciliteze aprofundarea/ dobândirea de noi achiziții, formarea de abilități, priceperi și deprinderi necesare dezvoltării competențelor elevilor, în funcție de motivațiile, interesele și nevoile educaționale ale acestora, dar și de diferențele dintre ei, cu

respectarea principiului egalității de șanse, dar și al diferențierii și individualizării învățării.

În elaborarea auxiliarelor didactice/ curriculare se parcurg următoarele faze:

a) *Faza de proiectare* – de anticipare a construcției curriculare, cu respectarea principiilor pedagogice, psihologice și estetice și a criteriilor calitative necesare;

b) *Faza de concepere* – de elaborare a conținutului auxiliarului didactic/ curricular, cu respectarea structurii, exigențelor, cerințelor și criteriilor specifice, astfel încât să se asigure standardele de calitate;

c) *Faza de evaluare/ avizare/ aprobare* – în care pot fi implicate diferite persoane și structuri instituționale: profesori, colective de profesori, manageri, inspectori de specialitate, experți din cadrul comisiilor specializate ale ministerului educației;

d) *Faza de publicare* – în format electronic/ digital sau în format tipărit;

e) *Faza de implementare* – care presupune utilizarea efectivă la clasă și/ sau în pregătirea individuală a elevului, în pregătirea suplimentară sau în cea remedială, cu focalizare pe: scop, frecvența utilizării, momentul lecției/ activității de pregătire, ariile curriculare, formele de organizare a elevilor în lucrul cu auxiliarul etc.

Auxiliarele didactice/ curriculare pot lua forma unor culegeri de exerciții și probleme, caiete de exerciții, culegeri de teste, modele de probe docimologice, antologii de texte, culegeri de cântece, ghiduri metodologice, atlase, crestomații, hărți conceptuale, îndrumătoare pentru aplicații practice, fișe de lucru, fișe de activitate independentă/ caiete de muncă independentă, softuri educaționale etc. Auxiliarele didactice pot servi elevilor capabili de performanțe școlare înalte ca mijloace de pregătire suplimentară și antrenament intelectual în vederea participării acestora la concursuri și/ sau olimpiade școlare. Totodată, auxiliarele școlare susțin realizarea activităților remediale și a unor activități de învățare specifice copiilor cu CES.

În acord cu legislația în vigoare, auxiliarele didactice/ curriculare prezintă următoarele caracteristici:

- se elaborează personalizat, pentru nivelul sau pentru grupa, clasa, vârsta, formațiunea de studiu căreia i se adresează;
- corespund cerințelor curriculumului național și programelor școlare în vigoare;
- vizează, în mod explicit, formarea/ dezvoltarea de competențe generale și/ sau specifice sau de competențe-cheie;
- sunt proiectate pentru anumite tipuri de activități didactice (activități remediale, activități pentru elevi cu cerințe educaționale speciale, activități pentru elevi capabili de performanță, activități pluridisciplinare, interdisciplinare sau transdisciplinare etc.).

Profesorii selectează și recomandă elevilor lucrul cu un anumit auxiliar, pe baza unei analize riguroase privind îndeplinirea unor criterii calitative privind „conținutul științific, caracterul nediscriminatoriu, contribuția la optimizarea procesului educațional, dezvoltarea competențelor din punct de vedere intradisciplinar, multidisciplinar și interdisciplinar, asigurarea corespondenței cu experiența de viață a educabililor, dar și a oportunității utilizării acestuia în activitate, pentru a nu suprasolicita elevul." (Bocoș et al., 2021)

Structura unui auxiliar didactic este prezentată în Figura nr. 1, realizată în acord cu Metodologia-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar (aprobată prin OMEN pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar, nr. 5062/ 26.09.2017, cu modificările și completările ulterioare) – Anexa nr. 2 la Metodologie: Datele de identificare ale auxiliarului didactic pentru aprobare/avizare.

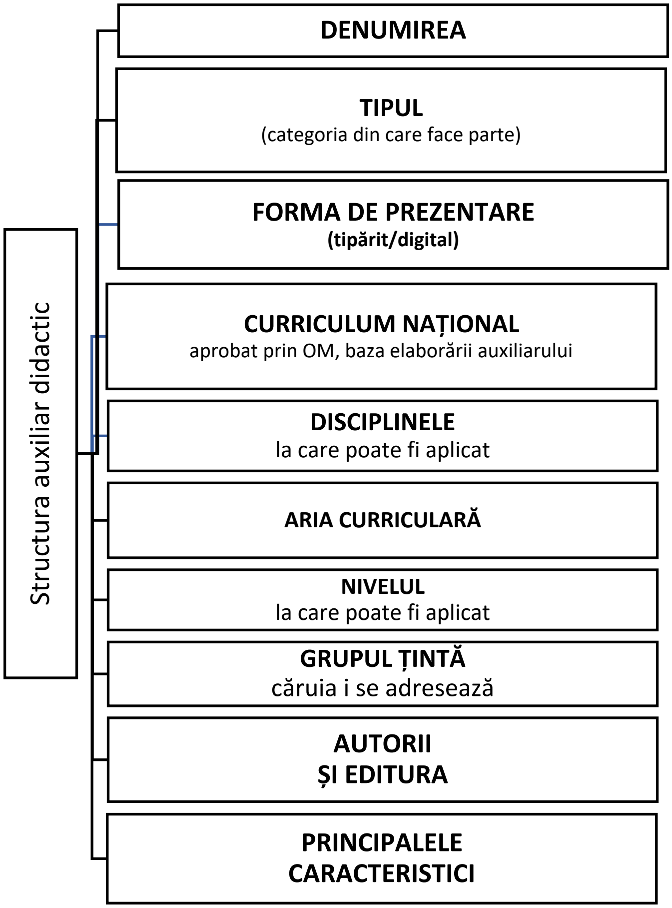

Figura nr. 1. *Structura auxiliarului didactic*

Criteriile pe care trebuie să le îndeplinească auxiliarele didactice sunt prevăzute în legislația specifică, respectiv în Metodologia-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar (aprobată prin OMEN pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar, nr. 5062/ 26.09.2017, cu modificările și completările ulterioare) – Anexa nr. 4 la Metodologie: Criterii de conformitate ale auxiliarelor didactice – vezi Tabelul nr. 1:

Tabelul nr. 1. *Criterii de conformitate pentru auxiliarele didactice*

Criterii de conformitate		Conform/Neconform	Argumente/Exemple
1. Auxiliarul didactic are caracter etic, moral şi nediscriminatoriu: respectă principiile care nu fac nicio deosebire de rasă, naţionalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică, infectare HIV, apartenenţă la o categorie defavorizată.			
2. Auxiliarul didactic conţine informaţii care nu aduc atingere identităţii şi valorilor naţionale, nu conţine elemente rasiste, xenofobe sau de promovare a ideologiei naţionalist-extremiste.			
3. Contribuie la formarea şi dezvoltarea competenţelor din programa şcolară permiţând înţelegerea/consolidarea/recapitularea/aprofundarea/extinderea conţinuturilor.			
4. Respectă logica internă a disciplinei/disciplinelor/ariilor curriculare.			
5. Respectă corectitudinea ştiinţifică a conţinuturilor, în acord cu programa/curriculumul, precum şi formularea clară, completă şi corectă a cerinţelor activităţilor propuse.			
6. Valorifică şi dezvoltă achiziţiile anterioare ale elevilor.			
7. Permite formarea de deprinderi şi abilităţi corespunzătoare ciclului curricular în care se află elevii/preşcolarii, după caz.			
8. Auxiliarul didactic facilitează:	8.1. interactivitatea;		
	8.2 relaţionarea cu alte domenii ale cunoaşterii, deschiderea spre alte discipline şi domenii;		
	8.3 învăţarea activă prin: rezolvarea de exerciţii şi probleme, teme de reflecţie, aplicaţii etc.;		
	8.4 autoevaluarea.		
9. Conţine teste şi/sau itemi de evaluare şi soluţii de rezolvare (după caz) sau descriptori de performanţă (după caz).		De exemplu: Nu este cazul.	
10. Conţine teme care să permită transferul cunoştinţelor în viaţa cotidiană.			
11. Încurajează gândirea creativă, perspectivele comparative, spiritul critic şi flexibil (după caz).			
12. Modul de exprimare este corect şi coerent şi se raportează la specificul disciplinei/disciplinelor/ariilor curriculare.			
13. Există un organizator la începutul secvenţelor/capitolelor/temelor.			
14. Materialul documentar şi materialul grafic sunt variate şi atractive.			
15. Stilul, frazarea, limbajul sunt adecvate vârstei elevilor şi exigenţelor didactice ale disciplinei/disciplinelor/ariilor curriculare.			

Bibliografie

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021). Auxiliar curricular. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (pp. 136–137). Editura Presa Universitară Clujeană.

Metodologia-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar, aprobată prin OMEN nr. 5062/ 26.09.2017 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar, cu modificările și completările ulterioare, text publicat în *Monitorul Oficial al României*, nr. 769/ 28.09.2017.

OMEN nr. 5062/ 26.09.2017 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind reglementarea utilizării auxiliarelor didactice în unitățile de învățământ preuniversitar, cu modificările și completările ulterioare, text publicat în *Monitorul Oficial al României*, nr. 769/ 28.09.2017.

Souca, V.-L., & Bocoș, M.-D. (2022). *Abordarea teleologică a Curriculumului pentru educația timpurie din România. Obiectivele operaționale integratoare*. Editura Presa Universitară Clujeană.

II.3. Ghidul și îndrumătorul pentru elevi

Mihaela-Gabriela Neacșu, Zorica Triff

Elevii au adesea nevoie de îndrumare și de sprijin atât în timpul procesului de învățare, cât și în viața școlară, în general (integrare, adaptare, socializare, relaționare, comunicare etc). În procesul de învățare, ghidurile pentru elevi constituie resurse curriculare importante, de orientare și sprijin pentru elevi, facilitând o mai bună înțelegere a cunoștințelor teoretice predate și orientând gândirea elevilor înspre aplicarea corespunzătoare a teoriei în practică, rezolvarea de probleme, găsirea de soluții etc.

Bocoș et al. (2021) includ ghidurile și îndrumătoarele pentru elevi în categoria cărților școlare alături de manualele școlare, auxiliarele didactice s.a., având „rol de sprijin cognitiv și metacognitiv în activitatea școlară/ academică, informativ, formativ, evaluativ și autoevaluativ.”.

Există ghiduri pentru elevi în format tipărit sau electronic. Indiferent de forma adoptată, ghidurile destinate elevilor vizează formarea, dezvoltarea și rafinarea unor competențe, în funcție de scopul acestor instrumente, în special a competenței de a învăța să înveți.

Aceste materiale-suport pot fi realizate de profesori/ colective de profesori, elevi sau de alte persoane abilitate să ofere informații utile elevilor, într-o manieră bine organizată și structurată, clară și interactivă. Ele îndeplinesc atât funcții generale (de documentare, descriptiv-analitică, explicativă, referențial-informațională, instrumentală și culturală), cât și specifice/ particulare.

Ghidurile și îndrumătoarele pentru elevi debutează cu o parte introductivă, urmată de considerații științifice și didactice, îndrumări pentru utilizarea ghidului – fie în sala de clasă, în contexte formale, fie în contexte de studiu individual și independent. Aceste instrumente de lucru sunt realizate în acord cu programele școlare în vigoare, cuprind informații științifice și didactice sintetizate și explicate, exemple relevante, aplicații practice, studii de caz, fișe de laborator, experimente, teme de reflecție,

lecturi suplimentare, portofoliu, diverse rubrici (de exemplu: *Important*, *Rețineți!*), etc. Pe lângă faptul că este informativ, un ghid pentru elevi trebuie să fie plăcut prin grafică, ilustrații, coloristică și să adopte un limbaj ușor de înțeles pentru elevi.

În contextul învățării deschise și la distanță, ghidurile electronice pentru elevi promovează interactivitatea facilitată de Internet și învățarea profundă prin aplicațiile, explicațiile, exemplele oferite și activitățile de studiu independent. De obicei, un astfel de ghid poate include informații privind strategiile de învățare la distanță, evaluarea rezultatelor învățării, conținuturile învățării și instrumentele de învățare eficientă. Utilizarea ghidurilor electronice le permite elevilor, inclusiv dezvoltarea abilităților tehnice, a gândirii critice și a abilităților de investigație/ cercetare.

Oferim mai jos, exemple de ghiduri destinate elevilor din învățământul preuniversitar românesc:

- Ciucurel, M., Răban Motounu, N., & Bădulescu, A. (2020). *Ghid de dezvoltare a abilităților socio-emoționale*. Ars Libri;
- *Excel pentru elevi: ghid practic*. Rentrop & Straton (2020);
- *Ghidul ilustrat al elevilor* (2018) pentru cunoașterea drepturilor și obligațiilor copiilor în școală, elaborate de Forum Apulum și Consiliul Național al Elevilor, două organizații civice din România care încurajează cetățenia activă a elevilor. https://tm.consiliulelevilor.ro/wp-content/uploads/2020/03/Ghidul-Ilustrat-al-Elevului.pdf

Bibliografie

Bocoș, M.-D. (coord.), Răduț-Taciu, R., & Stan, C. (2021). Carte școlară. În M.-D. Bocoș, (coord.), R. Răduț-Taciu, & C. Stan, *Dicționar de pedagogie* (pp. 182). Editura Presa Universitară Clujeană.

II.4. Suportul de curs

Mihaela-Gabriela Neacșu, Dorin Triff

Definiție

Suportul de curs este o lucrare didactică originală, cu valoare instrumentală, fiind principalul material de studiu al studenților/ cursanților, proiectat și realizat de titularul/ titularii de curs, în format tipărit sau digital. Suportul de curs reunește un sistem de considerații specifice unei discipline academice, acoperind întreaga tematică prevăzută în fișa disciplinei respective/ curriculumul programului de formare, alături de alte resurse de învățare utile în aprofundarea cunoștințelor de specialitate predate: reflecții, interogații, sinteze, exemple, exerciții, probleme, teme.

După Baciu și Bocoș (2022), suportul de curs reprezintă „o formă condensată de prezentare a informațiilor specifice unui curs/ program educațional/ program de formare (informația relevantă, sursele de informare, aplicații, sarcini de lucru, exerciții, instrucțiuni, recomandări curriculare etc.), în variantă imprimată pe hârtie sau în variantă electronică/ digitală (caz în care el este accesat [online,] pe o platformă electronică [sau în mod offline, cu ajutorul echipamentelor informatice]). El este realizat de către cadrul didactic/ educator/ formator și este destinat activităților de informare ale educabililor/ cursanților.” (p. 83). Totodată, autorii subliniază faptul că, suporturile de curs moderne „sunt construite astfel încât să favorizeze reflexivitatea educabililor/ cursanților, să maximizeze caracterul activ și interactiv al informării și al formării, sprijinindu-i în dobândirea competențelor, în absența interacțiunilor directe/ nemijlocite cu formatorul.” (p. 83).

Suportul de curs îndeplinește mai multe funcții: informativă, cognitiv-formativă, de formare a competențelor vizate, de ghidare a învățării, de autoinstruire, de motivare a învățării, de raționalizare a efortului intelectual, de dezvoltare integrală a personalității.

Cerințe ale unui suport de curs eficient

După Iosifescu (2013), suporturile de curs eficiente satisfac cel puțin următoarele cerințe:

- ✓ *sunt atractive* și nu plictisesc, nici ca formă de structurare și nici în ceea ce privește calitatea conținuturilor;
- ✓ *sunt inteligibile*, adică accesibile educabililor/ formabililor în privința limbajului și a terminologiei folosite; în situațiile în care există mulți termeni noi sau necunoscuți formabililor, se recomandă introducerea unui „Glosar" cu definițiile și cu explicațiile necesare;
- ✓ *sunt utilizabile*, complementare prelegerilor/ prezentărilor cadrelor didactice/ formatorilor, respectiv ele sprijină educabilii/ formabilii în decodificarea mesajelor, în înțelegerea, aprofundarea, fixarea și consolidarea achizițiilor disciplinei;
- ✓ *sunt stimulative* pentru educabili/ formabili, respectiv să aibă calitatea de a-i determina pe educabili/ formabili, să consulte și să studieze suportul de curs pentru a-și realiza sarcinile de lucru, pentru a-și lămuri neclaritățile și pentru a-și dezvolta competențele.

Etape în elaborarea unui suport de curs

În elaborarea oricărui suport de curs se parcurg următoarele etape:

- *Se precizează elementele introductive*: denumirea cursului, a titularului de curs, a numărului de ore alocat, a modului de instruire (față în față sau online), a grupului-țintă căruia îi este destinat cursul.
- *Se structurează suportul de curs, stabilindu-se tematica generală*, în acord cu temele/ modulele/ unitățile de curs prevăzute în fișa disciplinei/ curriculumul programei de formare, ținându-se cont de succesiunea logică a unităților de curs/ modulelor și de principiile pedagogice.
- *Se stabilesc competențele vizate* prin parcurgerea unităților de curs/ modulelor și se fixează *obiectivele educaționale* pentru fiecare unitate de curs/ modul în parte.

- Se procedează la *(e-)informarea și (e-)documentarea din mai multe surse științifice*, în vederea fundamentării științifice a cursurilor respective; se selectează materialele de informare potrivite fiecărei unități/ teme/ subteme și se prelucrează științific informațiile, cu respectarea regulilor de autorat științific și de etică universitară. În elaborarea științifică a suportului de curs se va avea în vedere, permanent, relația conținuturi vehiculate-competențe vizate.
- *Se operaționalizează fiecare unitate de curs în parte*, precizându-se fundamentările teoretice și aplicațiile practice, sarcinile de învățare/ lucru, aplicațiile, testele de autoevaluare/ evaluare, temele de control, temele finale ale unității/ modulului (cu scopul de a evalua la finalul fiecărei unități de curs nivelul de formare a competențelor vizate) și alte componente structurale. Organizarea conținuturilor curriculare dintr-un suport de curs poate fi: logică, liniară, modulară, concentrică, interdisciplinară, pluridisciplinară, transdisciplinară. Sarcinile de lucru/ aplicațiile vor fi structurate în progresie, gradual, de la simplu la complex, conform logicii didactice și, de asemenea, în funcție de logica științifică a parcurgerii cursurilor. Fiecare unitate de curs se va finaliza cu un rezumat, cu concluzii și cu recomandări bibliografice minimale. Textul științific redactat cu un stil de scriere științific, clar, bine articulat, coerent și comprehensiv.
- *Se integrează fiecare unitate, în viziune sistemică, în suportul de curs*, apoi se va revedea întregul suport de curs și se vor face eventualele ajustări necesare, se vor prezenta concluziile finale, glosarul de termeni și bibliografia generală.

Etape în elaborarea unui suport de curs

Un suport de curs poate avea următoarele elemente structurale constitutive:

- *Titlul cursului*, în acord cu denumirea disciplinei din planul de învățământ/ curriculumul programului de formare și, eventual, *codul disciplinei* (din planul de învățământ).

- *Introducerea în problematica cursului*, în care autorul va face referire la importanța studierii cursului pentru pregătirea profesională a studentului/ cursantului, la competențele vizate și la obiectivele educaționale fixate pentru fiecare unitate de curs în parte, la criteriile de evaluare și la metodologia de evaluare adoptată.
- *Denumirea fiecărei unități de curs* și organizarea internă a acestora pe secțiuni/ subsecțiuni/ capitole/ subcapitole.
- *Conținutul științific al fiecărei unități de curs*, în extenso și în rezumat, abordările teoretice și practice, inclusiv testele de autoevaluare/ evaluare, lucrările de verificare/ de laborator, recomandări bibliografice minimale.
- *Bibliografia generală și resursele curriculare suplimentare* care pot fi utilizate de către cursanți.

Suportul de curs digital este pus la dispoziția studenților/ cursanților pe o platformă electronică destinată formării la distanță sau pe un suport de înregistrare electronică și îndeplinește, în primul rând, funcție de autoinstruire.

Orice suport de curs trebuie să răspundă unor criterii calitative, de aceea autorii vor cunoaște și se vor raporta la indicatorii de performanță stabiliți prin metodologia specifică ARACIS (Petrescu, 2020), care prevăd următoarele:

„1. Suportul de curs pentru autoinstruire cuprinde o secțiune introductivă referitoare la:

a) obiectivele disciplinei în termeni de rezultate ale învățării;
b) conținutul și structura cursului pe unități/ module de învățare și instrumentele suport;
c) resursele suplimentare;
d) metodele și instrumentele de evaluare;
e) numărul și formatul lucrărilor de verificare/ evaluărilor pe parcurs;
f) facilitățile pentru persoanele cu dizabilități;
g) descrierea modului de utilizare a instrumentelor informatice de suport specifice disciplinei (dacă este cazul);
h) alte instrumente specifice ID/ IFR dezvoltate/ implementate de universitate.

2. Conținutul materialelor didactice este divizat în unități de învățare/ module care facilitează învățarea graduală și structurată într-o unitate de timp definită.

3. Pentru a realiza un management adecvat al procesului didactic în tehnologia ID, este asigurată o bună corelație între obiectivele disciplinei, activitățile de învățare, mediul prin care conținutul cursului este transmis studenților și metodele de evaluare formativă.

4. Obiectivele disciplinei și ale unităților/ modulelor de învățare sunt atinse indiferent de mediul utilizat în predare și învățare: documente tipărite, platforme informatice, site/ pagină web, multimedia etc.

5. Proiectarea materialelor de studiu în tehnologia ID are în vedere:

a) nivelul de pregătire anterioară a studenților;
b) facilitarea studiului individual și dezvoltarea deprinderilor și tehnicilor de învățare;
c) asigurarea unui nivel ridicat de interactivitate și feedback;
d) generarea interacțiunilor student-cadru didactic și student-student;
e) promovarea învățării active;
f) în situația predării prin cursuri online sincrone sau asincrone, acestea vor fi prezentate pe module care nu depășesc 20 de minute, urmate de studii de caz și sarcini de învățare care vor angrena cursanții la o învățare activă. Prin modul în care combină elementele de predare cu sarcinile de învățare și teste de autoevaluare, cadrul didactic motivează cursanții să participe la activități de învățare în grup sau colaborative;
g) utilizarea unei game largi de procedee care facilitează și consolidează învățarea: exemple ilustrative, rezumate, concluzii etc.;
h) integrarea, în funcție de specificul disciplinelor, a instrumentelor informatice/electronice de învățare/instruire asistată și (auto)evaluare automatizată;
i) monitorizarea structurată și etapizată a elementele piramidei învățării: studiere prin citire, vizualizare, ascultare, demonstrare, exemplificare, sistematizare, autoevaluare, dezbatere, punere în practică și expunere personală/ proprie.

6. Materialele de studiu realizate în tehnologia ID cuprind componente de evaluare formativă.

7. Proiectarea materialelor de studiu în tehnologia ID, implementate și furnizate prin platforme informatice, are în vedere combinarea unei game largi de componente: text, elemente grafice, multimedia, aplicații interactive etc.”. (pp. 37-38)

Fiind o lucrare originală, suportul de curs poartă amprenta autorului/ a conceptorilor și implică o muncă de cercetare științifică teoretică și practică susținută în ani de studiu și de aprofundare în domeniul respectiv. Suportului de curs poate fi publicat după ce a fost recenzat de specialiști în domeniu.

Bibliografie

Baciu, C., & Bocoș, M.-D. (2022). *Evaluarea și utilizarea surselor și resurselor de documentare.* Presa Universitară Clujeană.

Petrescu, I. (coord.). (2020). *Metodologie și ghiduri privind evaluarea externă a calității în învățământul superior din România. Partea a VI-a: Standardele specifice și ghidul privind evaluarea externă a calității programelor de studii universitare la formele de învățământ la distanță (ID) și învățământ cu frecvență redusă (IFR).* https://www.aracis.ro/wp-content/uploads/2020/12/2.1.-Partea-VI-Metodologie-Ghid-ID-IFR.pdf

CAPITOLUL III.
Valorificarea și diseminarea textului științific

Adrian Barbaroș, Corina Costache

Valorificarea cercetărilor științifice reprezintă o activitate desfășurată de cercetători, care exploatează activitățile, rezultatele obținute în urma unor cercetări și concluziile formulate, atât din perspectivă teoretico-explicativă, cât și din perspectivă practic-acțională. Astfel:

a) În plan teoretic, cercetătorii elaborează texte științifice, cum ar fi: rapoarte de cercetare, referate, protocoale, comunicări științifice la manifestări științifice, studii și articole în reviste de specialitate, lucrări metodico-științifice pentru obținerea gradului didactic I, teze de doctorat, cărți.

b) În plan practic, cercetătorii valorifică demersurile investigative și rezultatele acestora prin valorificare în activitatea educațională efectivă și prin obținere de feedback, care să conducă la noi concluzii și generalizări și, ulterior, la ameliorarea și inovarea practicii educaționale,

Documentele elaborate cu prilejul cercetărilor științifice, respectiv dosarele cercetărilor, se arhivează, pentru a face posibilă continuarea cercetărilor de către alte persoane interesate și, eventual, revizuirea concluziilor.

În general, există un cerc al cercetării, care trebuie închis, respectiv un sistem de acțiuni interdependente: se identifică o problemă demnă de a fi cercetată (adesea, în practică), se găsesc soluții și se validează prin cercetare, se formulează concluzii, care se introduc în practică, pentru a ameliora realitatea.

Spre exemplu, o cercetare educațională se consideră că este finalizată numai în momentul în care rezultatele sale pozitive, experiența practică inovatoare dobândită, se introduce și se aplică în practica educațională efectivă

(de către cercetător, dar și de către alte persoane) și, după caz, se generalizează, cu alte cuvinte, în momentul în care se închide cercul cercetării.

Radu (1989, p. 8) consideră că în urma popularizării rezultatelor pozitive ale cercetărilor educaționale și a „receptării de primă aproximație", ele urmează să fie filtrate rațional și analizate critic-constructiv și acceptate de către practicieni, preluate, adaptate și introduse în practicile lor educative curente, ajungându-se astfel, treptat, la generalizarea lor și la expansiunea cercetării în lumea școlii. De asemenea, pot fi organizate și cercetări de dezvoltare ample, care să urmărească inserția în practică a rezultatelor cercetărilor aplicative și, eventual, identificarea unor posibilități de ameliorare și chiar de inovare și de reformare a practicilor educaționale, prefigurarea unor decizii curriculare, educaționale, didactice, manageriale, de politică educațională și curriculară ș.a. Radu (1989) oferă o analiză atentă a modalităților de implementare a rezultatelor cercetărilor pedagogice, însoțită de semnalarea potențialelor pericole care pot interveni în aceste demersuri.

Pe măsură ce se realizează diseminarea textelor științifice și difuziunea mesajelor acestora, apar schimburi de idei, opinii, practici etc., care conduc la validarea și la proliferarea informației dobândite de autor și, ceea ce este cel mai important, la optimizarea practicilor lor educaționale (aceasta fiind finalitatea cercetării), la ameliorarea rezultatelor instructiv-educative, ceea ce confirmă suplimentar impactul și eficiența cercetării.

În vederea creșterii semnificative a impactului și a eficienței cercetărilor științifice, este necesar să se identifice modalități inovative de diseminare a rezultatelor cercetărilor și a textelor științifice, care permit creșterea impactului pe care cercetarea o poate avea asupra comunității științifice, dar și asupra societății în general. În vederea realizării unei strategii eficiente de diseminare inovativă, în tabelul nr. tabelul nr. 1.III. se propun zece reguli/ etape pe care cercetătorii le pot urma în vederea creșterii impactului și relevanței cercetării (Ross-Hellauer et. al, 2020). Aceste reguli au obiectivul de a lărgi sfera „tradițională" a diseminării rezultatelor cercetării prin publicații de specialitate, conferințe științifice sau workshop-uri, prin deschiderea către noi spații de diseminare. Printr-o diseminare inovativă, cercetătorul reușește să crească înțelegerea publicului general asupra cercetării întreprinse, să extindă interesul pentru temă și să faciliteze dialogul social în legătură cu rezultatele cercetării.

Tabelul nr. 1.III. *Zece reguli pentru creșterea impactului și relevanței cercetării (adaptare după Ross-Hellauer et. al., 2020)*

Nr. crt.	Denumirea regulii	Caracteristicile regulii/ etapei
1.	Regula 1: Obține corect elementele de bază *(get the basics right)*	Etapa constă în elaborarea unei strategii de diseminare a rezultatelor cercetării. În cadrul acestei etape, cercetătorul realizează următoarele acțiuni: • **Definirea obiectivelor** strategii de diseminare. Cercetătorul anticipează ceea ce își dorește prin activitatea de diseminare a rezultatelor. • **Stabilirea publicului țintă** prin anticipare a trăsăturilor potențialilor beneficiari direcți ai strategiei de diseminare (actori de politică educațională, organizații nonguvernamentale, profesori etc) • **Conturarea mesajelor** ce urmează a fi transmise. Stabilirea datelor ce urmează a fi comunicate publicului țintă, din perspectiva a ceea ce ar putea fi de interes pentru publicul țintă respectiv. • **Elaborarea strategiei de diseminare** în manieră strategică.
2.	Regula 2: Păstrați profilul corect (*keep the right profile*)	În această etapă, este important ca cercetătorii să își crească vizibilitatea din mediul online, atât prin intermediul rețelelor de socializare, precum Facebook sau LinkedIn, dar și prin intermediul paginilor academice din spațiul virtual, cum ar fi ResearchGate, ORCID, Google Scholar. Este recomandat, ca în cadrul proiectelor de cercetare, să se intensifice prezența online prin crearea unor conturi separate pentru aceste proiecte pe platformele de socializare, cum ar fi Facebook sau YouTube. Prin intermediul acestora, cercetătorii nu doar pot disemina rezultate, ci pot, de asemenea, să identifice parteneri sau participanți la studiu.
3.	Regula 3: Încurajează participarea (*encourage participation*)	Se recomandă ca în această etapă, cercetătorii să interacționeze direct cu public țintă a strategiei de diseminare, chiar din primele faze ale activității de cercetare. Oferirea de informații cu privire la progresul cercetării prin intermediul rețelelor de socializare permite obținerea feedback-ului din partea publicului țintă, dar și conduce către o tendință crescută de creștere a impactului.
4.	Regula 4: Open science pentru impact (*open science for impact*)	Prin oferirea rezultatelor cercetării în mod gratuit, conform principiului *open science* se permite o diseminare pe scară largă a cercetării, prin: utilizarea datelor în altă cercetării, crearea unui dialog între publicul țintă și cercetător, și îmbogățirea generală a cunoașterii.
5.	Regula 5: Împletirea cu modalitățile	Este important ca modalitățile tradiționale de diseminare să se împletească cu cele moderne, într-o relație de

Nr. crt.	Denumirea regulii	Caracteristicile regulii/ etapei
	tradiționale (*remix traditional outputs*)	complementaritate. De asemenea, cercetătorii pot apela la postări pe diferite bloguri, articole de presă, podcasturi.
6.	Regula 6: În direct (*go live*)	Prezentarea rezultatelor cercetării atât la conferințe științifice, dar și la diferite evenimente cu substrat științific, cum ar fi: festivaluri de știință sau TEDx talks.
7.	Regula 7: Gândește vizual (*think visual*)	Prin utilizarea unor elemente vizuale în cadrul activităților de diseminare a rezultatelor, cercetătorii pot facilita comprehensiunea publicului larg în relație cu rezultatele cercetării.
8.	Regula 8: Respectă diversitatea (*respect diversity*)	Regula propune cercetătorilor să își adapteze mesajele în funcție de particularitățile culturale și individuale ale publicului țintă. În același context, se recomandă realizarea unor animații sau prezentări video.
9.	Regula 9: Găsește instrumentele potrivite (*find the right tools*)	Regula propune identificarea unei serii de instrumente pe care cercetătorul le poate folosi pentru creșterea impactului. Instrumentele pot fi împărțite în mai multe categorii: a) Instrumente pentru constuirea de reprezentări vizuale: Node-goat, DataHero. b) Instrumente de partajare a notițelor și protocoalelor de colaborare: HiveBench, Open Notebook Science Network. c) Instrumente de interacțiune online cu alți cercetători: Humanities Commons, ORCID, Impact Story. d) Instrumente de publicare: Open Science Framework, Dokieli, ScienceMatters.
10.	Regula 10: Evaluează, evaluează, evaluează (*evaluate, evaluate, evaluate*)	Ultima etapă constă în determinarea măsurii în care activitățile de diseminare au impactul scontat. Cercetătorul, își poate pune două întrebări de reflecție: „Au activitățile de diseminare impactul dorit? Dacă nu, de ce?”. Ca etalon în vederea asigurării evaluării impactului, se pot stabili următorii indicatori: • Numărul de citări. • Numărul de evenimente la care cercetătorul a participat. • Aparițiile în mass-media (interviuri, articole, newsletters etc.). • Vizibilitate în social media. • Feedback din partea grupului țintă.

Bibliografie

Ross-Hellauer, T., Tennant, J., Banelytė, V., Görögh, E., Luzi, D., Kraker, P., Pisacane, L., Ruggieri, R., Sifacaki, E., & Vignoli, M. (2020). *Ten simple rules for innovative dissemination of research research* [Zece reguli simple pentru diseminarea inovatoare a cercetării]. *PLOS Computational Biology*, *16*(4), e1007704. https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1007704

CAPITOLUL IV.
Vizibilitatea cercetării și a cercetătorului

Claudia-Alina Crișan, Alina Roman, Dana Rad

Vizibilitatea – delimitări conceptuale

Vizibilitatea este conceptul care indică gradul în care o entitate, fie că este vorba despre o persoană, organizație, produs sau idee, este cunoscută, recunoscută sau observată într-un anumit mediu sau context, iar măsura în care acest lucru se întâmplă poate avea un impact semnificativ în succesul, recunoașterea și influența entității respective. La nivelul literaturii de specialitate conceptul de vizibilitate a primit diverse semnificații și modalități de măsurare în funcție de domeniul sau de contextul în care este utilizat.

La nivel general, în contextul online, vizibilitatea se referă la gradul în care o pagină web, un site, produs sau un brand este expus și accesibilizat pe internet. Aceasta poate fi influențată de diverși factori, cum ar fi optimizarea prin motoarele de căutare (SEO), promovarea pe rețelele sociale, marketingul online și interacțiunile cu utilizatorii.

În context academic și științific, vizibilitatea face trimitere spre gradul în care munca unei persoane sau a unei echipe este cunoscută și recunoscută în comunitatea academică. Acest lucru poate fi evaluat prin indicatori scientometrici, precum numărul de citări, factorul de impact al publicațiilor, indicele Hirsch (h-index), participarea la conferințe și alți indicatori de recunoaștere a contribuțiilor științifice.

În lumea contemporană a cercetării științifice și academice, conceptul de vizibilitate a devenit un aspect fundamental pentru succesul și impactul activității desfășurate de către cercetători și instituțiile de cercetare. Adesea,

constructul de vizibilitate științifică și cel de vizibilitate academică sunt discutate împreună și foarte frecvent suprapuse, datorită relațiilor de interdependență și a elementelor de similaritate, ambele vizând recunoașterea și aprecierea contribuțiilor unei persoane într-un domeniu specific, fie că este vorba de cercetare sau de activități academice mai largi. Însă, între cele două concepte există elemente de diferențiere semnificative acestea făcând trimitere la domeniul specific de focus, modalitățile de evaluare și măsurarea impactului și cel al recunoașterii în fiecare context în parte.

Constructul de *vizibilitate academică* este unul umbrelă, care poate include, însă fără a condiționa, constructul de vizibilitate științifică. Așadar, vizibilitatea academică face trimitere spre recunoașterea și aprecierea contribuțiilor unei persoane în cadrul comunității academice, care nu se limitează doar la cercetare, incluzând aici și alte aspecte ale activității academice, precum: prezentări la conferințe, participarea la dezbateri academice, publicarea de cărți și materiale educaționale și, nu în ultimul rând, implicarea în activități de mentorat academic. Toate aceste dimensiuni înglobate reflectă reputația și autoritatea unei persoane în domeniul academic, adițional impactului și recunoașterii lucrărilor sale de cercetare.

În schimb *vizibilitate științifică* se raportează la gradul în care munca unui cercetător sau a unei echipe de cercetare este cunoscută, citată și recunoscută în comunitatea academică și științifică, fiind măsurată adesea prin indicatori scientometrici, precum: numărul de citări, factorul de impact al publicațiilor, indicele Hirsch (h-index), implicarea în proiecte de cercetare importante, participarea la conferințe științifice de prestigiu, prezența în media, implicare în rețele de cercetare și colaborare sau obținerea de premii și recunoașteri în domeniul respectiv. Toate acestea evidențiază contribuțiile cercetătorului în avansarea cunoașterii și a progresului în domeniul său de expertiză, dar și a societății în ansamblul său. Așadar o vizibilitate crescută consolidează la nivelul comunității academice largi, reputația unei persoane și a instituției din care ea face parte. Acest lucru sprijină dezvoltarea rețelei de colaborări, oportunitățile de cercetare și schimbul de idei sporind impactul și relevanța studiilor între cercetători și, implicit, diseminarea cunoștințelor și asigurarea progresului domeniului științific.

Analizând cele de mai sus, se constată că vizibilitatea joacă un rol important în avansarea și progresul cunoașterii umane, fapt pentru care este necesar ca cercetările relevante și inovatoare să fie aduse în atenția comunității științifice pentru a genera discuții și colaborări în scopul dezvoltării domeniului de cunoaștere. Conform unui studiu realizat de Fitzgerald și Radmanesh (2015), vizibilitatea cercetării este asociată cu un număr mare de citări și cu o influență mare asupra dezvoltării ulterioare a domeniului. Mai mult, un alt studiu efectuat de Ocholla et al. (2012) a demonstrat că obținerea finanțării pentru proiecte ulterioare și stabilirea colaborărilor internaționale este asociată cu nivelul de vizibilitate al cercetătorului, mai precis, cu cât acesta este mai mare, cu atât cu probabilitatea finanțării și a colaborărilor crește (Fitzgerald & Radmanesh, 2015; Ocholla et al., 2012).

Adițional, rezultatele studiul realizat de Cole și Cole (1968) au surprins că vizibilitatea și bazele structurale ale conștientizării cercetării științifice sunt interconectate într-o manieră complexă, cu impact semnificativ asupra modului în care cercetarea este percepută și integrată în comunitatea științifică pentru a accelera progresul și dezvoltarea domeniilor academice și științifice. Pe de altă parte, Reynolds și Wierzbicki (2004) explorează relația dintre frecvența publicării și vizibilitatea cercetării în domeniul patologiei clinice. Studiul evidențiază o relație logaritmică între frecvența publicării și probabilitatea de citare, sugerând că o activitate continuă în cercetare este esențială pentru menținerea vizibilității și relevanței în comunitatea academică (Reynolds & Wierzbicki, 2004).

În era contemporană, ideea de vizibilitate a cunoscut transformări semnificative odată cu avansul mediului de comunicare online. Această evoluție a dat naștere unui concept nou, cunoscut sub numele de *e-vizibilitate*. În sfera domeniului științific și academic, e-vizibilitatea se referă la expunerea și recunoașterea cercetătorilor, instituțiilor academice, lucrărilor științifice și a altor resurse asociate mediului academic, în mediul digital. Conceptul acoperă diverse aspecte ale activității academice și științifice online implicând adoptarea unor practici și strategii menite să facă cunoscută și accesibilă munca cercetătorilor în comunitatea academică și dincolo de aceasta.

În contextul unei ere digitale, Murray și colaboratorii săi (2018) au subliniat necesitatea de a maximiza vizibilitatea cercetării pentru a amplifica impactul acesteia. Autorii studiului au constatat că jurnalele academice încep să își revizuiască modul de funcționare pentru a răspunde noilor cerințe ale cercetării și ale utilizatorilor finali, conștienți fiind de necesitatea adoptării tehnologiilor digitale în procesul de facilitare a împărtășirii cunoștințelor.

Într-un studiu privind accesibilizarea documentelor științifice în format tipărit vs online și impactul formatului asupra recunoașterii muncii cercetătorului, din prisma citărilor ca surse bibliografice, Lawrence (2001) a evidențiat faptul că cercetarea disponibilă online are o probabilitate de 4,5 ori mai mare să fie citată de către alți cercetători, decât cercetarea tipărită (offline). Adriaanse & Rensleigh (2017) au discutate despre vizibilitatea și invizibilitatea cercetărilor indiferent de valoarea lor științifică. Autorii au sesizat că lucrările științifice care nu sunt disponibile și recuperabile online, nu sunt descoperite și accesibilizate, ceea ce înseamnă că ele devin invizibile. Pentru a se evita acest fenomen este necesar ca lucrările de cercetare să fie mai vizibile pentru alți cercetători, pentru a le analiza și utiliza în publicațiile lor ulterioare. O soluție în acest sens este e-vizibilitatea, concept ce face trimitere spre prezența web, descoperirea și accesibilitatea rezultatelor cercetării disponibile în mediul online. Odată cu proliferarea resurselor de citare online și a instrumentelor oferite de rețelele sociale academice, cercetătorii au început să îmbrățișeze din ce în ce mai mult practicile de cercetare digitală, să devină parte a comunităților de cercetare online și să caute strategii de e-vizibilitate eficiente.

Pentru a depăși obstacolele și a maximiza impactul cercetării, atenția cercetătorilor trebuie orientată spre îmbunătățirea strategiilor de expunere, comunicare și asimilare a rezultatelor cercetării de către diferitele grupuri țintă. Publicarea studiilor este doar un prim pas; este necesară, de asemenea, o acțiune concertată de asigurare a faptului că aceasta ajung și sunt receptate într-o formă accesibilă și atractivă. Într-o lume în care schimbările sunt rapide și conectivitatea este tot mai mare, maximizarea vizibilității cercetării devine esențială pentru a garanta că ea influențează în mod pozitiv practica educațională, psihopedagogică, clinică, politicile educaționale și în cele din urmă, viața membrilor comunității școlare și a societății, în general.

În acord cu cele surprinse de Lawrence (2001) publicarea lucrărilor de cercetare în reviste științifice online, cu un factor de impact ridicat și indexate în baze de date relevante, reprezintă o strategie crucială pentru creșterea e-vizibilității în spațiul online. Tripathy et al. (2017) propun zece sugestii pentru îmbunătățirea vizibilității și diseminării rezultatelor cercetării către factorii de decizie și practicienii din domeniul sănătății publice. Aceste sugestii includ utilizarea mediilor sociale, partajarea diverselor formate de outputuri ale cercetării și utilizarea blogurilor personale și a identificatorilor unici ai cercetătorului (Tripathy et al., 2017). Autorii subliniază importanța unui plan sistematic pentru diseminarea investigațiilor științifice, încă din etapa dezvoltării protocoalelor, subliniind necesitatea de a face cunoscută cercetarea, cu scopul de a influența politicile și practicile în domeniul problematicii studiate. Alături de publicarea lucrărilor în reviste de prestigiu, implicarea activă în rețele de diseminare a rezultatelor cercetării online, precum ResearchGate, Academia.edu sau Google Scholar, pot contribui la e-vizibilitatea cercetătorilor prin numeroasele lor oportunități oferite, cum ar fi: partajarea lucrărilor, colaborarea și interacțiunea cu alți cercetători la nivel local, internațional sau chiar global. De asemenea, autorii sunt de părere că postările frecvente și constante privind investigațiile științifice, discutarea ideilor și interacțiunea cu specialiști și publicul larg, prin intermediul platformelor sociale (X, LinkedIn, Facebook sau Instagram) intensifică și augmentează vizibilitatea cercetătorilor și a instituțiilor academice (Tripathy et. al., 2017).

Deloc de neglijat, datorită impactului asupra comunității academice și a publicului larg sunt site-urile web personale sau instituționale, care oferă o platformă centrală pentru prezentarea lucrărilor de cercetare, intereselor academice, publicațiilor, premiilor și a altor informații relevante. Acestea joacă rolul unui hub online pentru vizitatorii, utilizatorii și specialiștii dornici să investigheze activitatea și contribuția cercetătorului și a grupului său de colaboratori. Tripathy et al. (2017) sunt de părere că prin asigurarea optimizării corespunzătoare în motoarele de căutare (SEO) a lucrărilor, profilurilor de cercetători și alte resurse online, e-vizibilitatea în rândul comunității academice și a publicului interesat este semnificativ crescută.

Norman (2012) examinează modul în care articolele publicate în revistele academice online poate fi optimizat pentru a maximiza numărul de

citări. Autorul subliniază că în mediul online, (e-)vizibilitatea și relevanța sunt cruciale pentru a atrage atenția cititorilor și a fi incluse în bazele de date științifice (Norman, 2012). Autorul oferă sfaturi practice cercetătorilor privind modalitatea de redactare a titlurilor și a rezumatelor, astfel încât să fie „prietenoase" cu motoarele de căutare, accelerând astfel vizibilitatea online a articolelor lor.

Prin urmare, pentru a maximiza vizibilitatea și impactul cercetării, abordarea trebuie să fie una echilibrată, îmbinând în mod eficient mediile tradiționale de comunicare cu cele digitale, adaptate constant la noile evoluții tehnologice și sociale. Sintetizând, este evident că vizibilitatea și diseminarea adecvată a cercetării sunt esențiale pentru impactul și relevanța acesteia în domeniul academic și profesional. Este necesară o abordare echilibrată, care să utilizeze atât tehnologii tradiționale, cât și digitale, astfel încât rezultatele cercetării să fie accesibile și să influențeze în mod pozitiv practica și politicile educaționale.

Bibliografie

Adriaanse, L., & Rensleigh, C. (2017). E-visibility of environmental science researchers at the University of South Africa [E-vizibilitatea cercetătorilor din domeniul științei mediului de la Universitatea din Africa de Sud]. *South African Journal of Libraries and Information Science, 83*(2), 30–41. https://doi.org/10.7553/83-2-1636

Cole, S., & Cole, J. R. (1968). Visibility and the structural bases of awareness of scientific research [Vizibilitatea și bazele structurale ale conștientizării cercetării științifice]. *American Sociological Review, 33*(3), 397–413. https://doi.org/10.2307/2091914

Fitzgerald, R. T., & Radmanesh, A. (2015). Social media and research visibility [Social media și vizibilitatea cercetării]. *American Journal of Neuroradiology, 36*(4), 637. https://doi.org/10.3174/ajnr.A4054

Lawrence S. (2001). Free online availability substantially increases a paper's impact [Disponibilitatea online gratuită crește substanțial impactul unui articol]. *Nature, 411*(6837), 521. https://doi.org/10.1038/35079151

Murray, A. D., Murray, I. R., Barton, C. J., Vodden, E. J., & Haddad, F. S. (2018). Increasing research visibility to maximize impact [Creșterea vizibilității

cercetării pentru a maximiza impactul]. *The Bone & Joint Journal, 100*(8), 989–990. https://doi.org/10.1302/0301-620X.100B8.BJJ-2018-0683

Norman, E. R. (2012). Maximizing journal article citation online: readers, robots, and research visibility [Maximizarea citării online a articolelor din reviste: cititori, roboți și vizibilitatea cercetării]. *Politics & Policy, 40*(1), 1–12. https://doi.org/10.1111/j.1747-1346.2011.00342.xbv

Ocholla, D. N., Ocholla, L., & Onyancha, O. B. (2012). Research visibility, publication patterns and output of academic librarians in sub-Saharan Africa: The case of Eastern Africa [Vizibilitatea cercetării, modelele de publicare și producția bibliotecarilor universitari din Africa Subsahariană: Cazul Africii de Est]. *Aslib Proceedings, 64*(5), 478–493. https://doi.org/10.1108/00012531211263102

Reynolds, T. M., & Wierzbicki, A. S. (2004). Does activity in research correlate with visibility? [Există o corelație între activitatea de cercetare și vizibilitate?]. *Journal of Clinical Pathology, 57*(4), 426–7. https://doi.org/10.1136/jcp.2003.012351

Tripathy, J. P., Bhatnagar, A., Shewade, H. D., Kumar, A. M. V., Zachariah, R., & Harries, A. D. (2017). Ten tips to improve the visibility and dissemination of research for policy makers and practitioners [Zece sfaturi pentru a îmbunătăți vizibilitatea și diseminarea cercetării pentru factorii de decizie și practicieni]. *Public Health Action, 7*(1), 10–14. https://doi.org/10.5588/pha.16.0090

CAPITOLUL V.
Etica în scrierea științifică și în elaborarea textelor științifice

Alina Roman, Dana Rad, Claudia-Alina Crișan

Introducere

Cercetările în domeniul științelor educației constituie un efort susținut și esențial pentru a ilumina aspectele complexe legate de procesele de predare și învățare, politicile educaționale și efectele intervențiilor asupra indivizilor și comunităților. Într-o lume în continuă evoluție, aceste cercetări devin fundamentale pentru adaptarea și îmbunătățirea sistemelor educaționale. În acest context, principiile etice devin ghiduri cruciale pentru asigurarea unui cadru robust și responsabil în desfășurarea cercetărilor în domeniul științelor educației.

Pentru o mai bună familiarizare cu ceea ce presupune etica în scriere și elaborarea textelor științifice este important a se delimita conceptual cele două terminologii, respectiv etica cercetării și integritatea cercetării, frecvent abordate la nivelul literaturii de specialitate și a comunității științifice. Chiar dacă la o primă vedere aceste concepte sunt percepute ca fiind sinonime, în realitate între ele există o puternică interrelație. Etica cercetării face trimitere spre principii, legi și reglementări alături de o serie de considerații etice numite adesea și coduri deontologice pe care cercetătorii trebuie să le respecte în demersul lor de cercetare științifică, iar integritatea cercetării abordează modalitatea în care aceste principii sunt respectate și puse în aplicare indiferent de rezultatele obținute (Bocoș, 2021). Prin aplicarea normelor etice integritatea cercetării capătă importanță majoră, pe de o parte în interiorul comunității științifice permițând membrilor săi să ofere

credibilitate activităților de cercetare realizate anterior considerându-le ca fiind valide, și pe marginea cărora să construiască noi abordări, iar pe de altă parte credibilitate la nivel societal prin acceptarea transferului de rezultate la context concrete de viață (Amanoloae, 2020).

Principiile etice, cum ar fi respectul, integritatea, onestitatea, corectitudinea și responsabilitatea, stau la baza unei cercetări etice și echitabile (Mureșan, 2019). Acestea nu sunt doar formalități, ci fundamentul esențial care asigură integritatea și credibilitatea întregului proces de cercetare. Într-o societate caracterizată de diversitate și schimbare rapidă, este esențial să se înțeleagă și să se anticipeze impactul intervențiilor educaționale, iar cercetările în științele educației reprezintă instrumente cheie în această direcție.

Cercetătorii din domeniul științelor educației se confruntă nu doar cu provocările specifice procesului de cercetare, ci și cu responsabilitatea de a se asigura că rezultatele cercetărilor contribuie efectiv la îmbunătățirea calității educației. Aceștia trebuie să fie conștienți nu doar de rigurozitatea științifică, ci și de impactul direct asupra elevilor, profesorilor și comunităților.

Prin reflectarea asupra acestei interacțiuni delicate între cercetare, etică și educație, se subliniază nu doar importanța metodologiilor robuste, ci și a principiilor etice care oferă siguranța că descoperirile științifice se traduc în beneficii tangibile pentru societate și pentru cei implicați în procesul educațional. În acest context complex și în evoluție constantă deontologia metodelor de cercetare în științele educației devine un aspect critic și indispensabil în asigurarea unui mediu de cercetare responsabil și respectuos.

De asemenea, integritatea și onestitatea devin esențiale atunci când cercetările vizează evaluarea impactului unor politici educaționale. Cercetătorii trebuie să acționeze într-o manieră conformă cu principiile și valorile lor, evitând interpretări tendențioase sau distorsionarea rezultatelor în funcție de interese personale sau instituționale (Constantin, 2015). Sinceritatea în raportarea rezultatelor este crucială pentru construirea încrederii între cercetători, profesori și factorii de decizie în domeniul educației.

O problematică semnificativă adusă în atenție constă în potențialul de părtinire sau conduită greșită întâlnită în cadrul cercetărilor științifice. Spre exemplu, un investigator poate fi susceptibil la dezvoltarea unui interes personal sau financiar în rezultatele unui studiu dedicat evaluării eficacității unor programe de instruire. Este imperativ ca cercetătorii să adopte o abordare riguroasă, păstrând obiectivitatea în procesul de investigație și evitând orice formă de influențare a rezultatelor în favoarea propriilor interese (Gavrilovici & Oprea, 2013).

Importanței eticii în cercetarea în științele educației

Importanța eticii în cercetarea științifică din domeniul științelor educației este incontestabilă, jucând un rol esențial în asigurarea unei abordări responsabile și respectuoase față de drepturile și bunăstarea participanților implicați în procesul de cercetare. Principiile etice, ca fundament al acestei abordări, sunt cruciale pentru o desfășurare solidă din punct de vedere științific și responsabilă din punct de vedere etic a cercetării într-un domeniu caracterizat de studiul comportamentului uman și a impactului intervențiilor educaționale.

Etica în cercetarea științelor educației se dovedește deosebit de vitală, având implicații semnificative asupra viețiilor indivizilor și asupra modelării politicilor și practicilor în instituțiile de învățământ. Principiile etice, precum respectul pentru demnitatea, autonomia și intimitatea participanților, sunt esențiale pentru asigurarea unei cercetări care să țină cont de valorile fundamentale ale fiecărui individ implicat (Socaciu et al., 2018). De exemplu, principiul consimțământului informat impune responsabilitatea de a informa pe deplin indivizii cu privire la natura și scopul cercetării, garantându-le dreptul de a decide în mod liber dacă doresc să participe sau nu.

Un alt aspect important este principiul confidențialității, care solicită cercetătorilor să întreprindă măsuri pentru protejarea datelor personale ale participanților, evitând dezvăluirea acestora fără consimțământul lor explicit. Aceste orientări etice sunt esențiale în asigurarea unei cercetări transparente și etice, contribuind la crearea unui mediu de încredere între cercetători și public (Mureșan, 2007).

Principii și orientări etice în cercetarea din domeniul științele educației

Principiile și liniile directoare etice joacă un rol crucial în asigurarea cercetării responsabile în domeniul științelor educației. Principalele documente care oferă o imagine acurată a modalității în care cercetătorul poate realiza o lucrare de cercetare fără să încalce codul deontologic sunt The European Code of Conduct for Research Integrity (All European Academies [ALLEA], 2023) și the Global Research Council's (2022). În cercetarea în domeniul științelor educației, etica este deosebit de importantă, deoarece cercetarea implică studierea comportamentului uman și a impactului intervențiilor educaționale asupra indivizilor și comunităților (Grădinaru, 2019).

Principiile eticii oferă o bază pentru a asigura că cercetarea este efectuată într-o manieră care respectă demnitatea, autonomia și intimitatea tuturor persoanelor implicate (Calancea, 2019). Aceste coordonate includ principii precum consimțământul informat, confidențialitatea și respectul pentru persoane. Consimțământul informat necesită ca indivizii să fie pe deplin informați despre natura și scopul cercetării și să aibă dreptul de a alege dacă să participe sau nu. Confidențialitatea necesită ca cercetătorii să ia măsuri pentru a proteja datele participanților și pentru a se asigura că informațiile lor personale nu sunt dezvăluite fără consimțământul lor explicit. Respectul pentru persoane presupune ca indivizii să fie tratați cu demnitate și ca drepturile și bunăstarea lor să fie protejate (Mereuță & Leorda, 2020).

Pe lângă aceste principii, orientările etice oferă, de asemenea, îndrumări cu privire la aspecte precum utilizarea înșelăciunii, recrutarea participanților și raportarea rezultatelor cercetării. Urmând aceste linii directoare, cercetătorii pot contribui la asigurarea faptului că cercetarea lor este efectuată într-un mod riguros din punct de vedere științific și responsabil din punct de vedere etic (Bocoș, 2021).

Luarea deciziilor etice în cercetarea din sfera științelor educației

Luarea deciziilor etice constituie o componentă esențială în procesul cercetării în domeniul științelor educației, reprezentând un efort constant de

a respecta și implementa principii și liniile directoare etice pentru a proteja drepturile și bunăstarea participanților implicați în studii (Amanoloae, 2020).

Importanța luării deciziilor etice în cercetarea din sfera științelor educației este evidențiată prin mai multe considerații. În primul rând, acest proces oferă siguranță cercetătorilor că inițiază studii într-o manieră care respectă demnitatea și drepturile umane fundamentale. În al doilea rând, luarea deciziilor etice contribuie la promovarea transparenței și responsabilității în cercetare, aspecte esențiale pentru menținerea încrederii publicului în comunitatea științifică (Rotaru, 2020). În al treilea rând, este esențială pentru protejarea participanților de vătămări, atât fizice, cât și psihologice.

Procesul de luare a deciziilor etice implică mai mulți pași. Cercetătorii trebuie să identifice cu atenție problemele etice asociate cu cercetarea lor, examinând riscurile și beneficiile potențiale pentru participanți și comunitate (Popescu et al., 2016). Consultarea orientărilor etice relevante este crucială pentru a se asigura că studiul respectă standardele etice acceptate și că se evită încălcările.

Plagiatul și autoplagiatul

Plagiatul și autoplagiatul sunt preocupări etice majore în cercetarea în științele educației. Plagiatul se referă la acțiunea de a prezenta munca altcuiva ca fiind proprie, în timp ce autoplagiatul este reutilizarea propriei lucrări publicate anterior fără o recunoaștere corespunzătoare. Ambele forme de plagiat pot avea consecințe grave, inclusiv pierderea credibilității și deteriorarea reputației (Șercan, 2017).

Plagiatul poate lua multe forme în cercetarea din științele educației.

Utilizarea Large Language Model în elaborarea și scrierea textelor științifice

Odată cu lansarea Large Language Model (LLM) precum ChatGPT, popularitatea acestora a început să ia amploare în toate domeniile de activitate. În pofida inovației și a potențial oferit în domeniul cercetării, în prezent aceste modele pot fi utilizate doar pentru generarea de idei, ipoteze

și conținut nou, deschizând noi direcții de cercetare și explorare a unor potențiale teme/subiecte de cercetare. Acest fapt a dus la lansarea a numeroase controverse privind acuratețea materialelor rezultate precum și dispute privind sursele de referință ce stau la baza conținuturilor text create de aceste aplicații (Lund et al., 2023). În acest cadru comunitatea științifică s-a lansat într-o adevărată dezbatere privind etica utilizării AI în elaborarea textelor științifice, importanța autenticității, a dreptului de autor și a originalității muncii intelectuale. Astfel dacă unii cercetători precum Grimaldi și Ehrler (2023) sau Hutson și colab. (2022) discută despre o largă perspectivă a rolului emergent al AI în domeniul cercetării academice, Alshater (2022) este de părere că ChatGPT ar putea fi cel mult un instrument util pentru construirea ideilor de cercetare, însă inadecvat în utilizarea sa ca sursă de bază în elaborarea unor cercetări empirice.

Stabilirea colectivului de autori

Etica cercetării în științele educației include diverse aspecte, cum ar fi utilizarea participanților umani, metodele de colectare a datelor și calitatea de autor. În special, paternitatea este un domeniu care a primit o atenție din ce în ce mai mare în ultimii ani. Creditul adecvat al autorului este esențial în promovarea integrității și calității cercetării, precum și în asigurarea echității și transparenței în colaborările academice (Lupu, 2021).

Frauda în cercetarea din domeniul științelor educației

Cercetarea este un aspect important al domeniului științelor educației, deoarece oferă perspective valoroase asupra practicilor de predare și învățare. Cu toate acestea, ca în orice domeniu, există cazuri în care cercetătorii comit fraude, care pot avea consecințe grave pentru domeniu și pentru persoanele implicate (Ivan & Slabu, 2021).

Frauda în cercetarea din domeniul științelor educaționale are loc atunci când cercetătorii falsifică, fabrică sau plagiază datele sau rezultatele cercetării pentru a prezenta informații false. Aceasta poate lua mai multe forme.

Mijloace electronice de verificare a lucrărilor științifice

În ultimii ani, mijloacele electronice de verificare a cercetării au devenit din ce în ce mai populare în științele educației (Manea, 2022). Aceasta include utilizarea de programe software, baze de date online și instrumente digitale pentru a verifica acuratețea și validitatea rezultatelor cercetării.

Unul dintre principalele avantaje ale mijloacelor electronice de verificare a cercetării este rapiditatea și eficiența cu care poate fi efectuată. Programele software și bazele de date online permit cercetătorilor să caute rapid și ușor literatură și date relevante, ceea ce poate economisi timp și resurse. În plus, instrumentele digitale, cum ar fi verificatoarele de plagiat și software-ul de analiză statistică, pot ajuta la asigurarea acurateței și validității rezultatelor cercetării.

Concluzii privind importanța deontologiei academice în științele educației

Deontologia academică în științele educației reprezintă principiile etice și obligațiile morale care ghidează practica profesioniștilor din domeniul educației. Este un set de norme și valori care guvernează comportamentul educatorilor și cercetătorilor în interacțiunile lor cu elevii, studenții, colegii și comunitatea mai largă.

Deontologia academică din științele educației este esențială pentru menținerea integrității și credibilității profesiei din educație (Giurgiuman et al., 2021). Acesta servește drept ghid pentru conduita etică și ajută la asigurarea faptului că educatorii și cercetătorii sunt trași la răspundere pentru acțiunile lor. Mai mult, promovează încrederea în sistemul de învățământ, ceea ce este crucial pentru stimularea relațiilor pozitive între educatori, elevi, părinți și comunitatea mai largă. Deontologia academică a științelor educației ajută, de asemenea, la protejarea drepturilor și intereselor studenților, deoarece le cere cadrelor didactice să acționeze în interesul lor și să ofere un mediu de învățare sigur și incluziv.

Bibliografie

All European Academies. (2023). *The European Code of Conduct for Research Integrity* (Ediția revizuită) [Codul european de conduită pentru integritate în cercetare]. https://doi.org/10.26356/ECOC

Alshater, M. M. (2022). Exploring the Role of Artificial Intelligence in Enhancing Academic Performance: A Case Study of ChatGPT. *Social Science Research Network.* https://doi.org/10.2139/ssrn.4312358

Amanoloae, M. (2020). [Recenzia cărții Etică și integritate în educație și cercetare], de A. Sandu, & B. Popoveniuc (eds.), *Moldavian Journal for Education and Social Psychology, 4*(1), 79–82. https://doi.org/10.18662/mjesp/4.1/16

Anghel, M. (2022). Sursele de documentare online și etica citării. *Buletinul Științific al Universității Tehnice de Construcții București. Seria: Limbi Străine și Comunicare, 15*(2), 11–16.

Bocoș, M-D. (2021), Etica cercetării educaționale. În M-D. Bocoș, C. Stan, & C.-A. Crișan (eds.), *Cercetarea educațională: Coordonate generale ale activității de cercetare* (Vol. I, pp. 121–134). Editura Presa Universitară Clujeană.

Calancea, M. (2019). [Recenzia capitolului Etica în practica cercetării clinice pe subiecți umani în 6 țări europene din fostul bloc comunist, în Etica publicării științifice și a comunicării cunoașterii, A. Sanud, & B. Popoveniuc (eds.) (2018)], de A. V., & G. F. Macarie. *Eastern-European Journal of Medical Humanities and Bioethics, 3*(1), 55–59. https://doi.org/10.18662/eejmhb.20

Colang, G. (Ed.). (2021). *Deontologie academică și etică aplicată*. Editura Eikon.

Constantin, L. (2015). *Etica cercetării și proprietatea intelectuală. Revista Bibliotecii Naționale, 21*(1), 168–170.

Covalciuc, S. A. (2019). [Recenzia cărții Bioetica: istoric și semnificație], de M. Leabu. *Eastern-European Journal of Medical Humanities and Bioethics, 3*(1), 60–65. https://doi.org/10.18662/eejmhb.21

Crișan, C.A, Turda, E-M., & Albulescu, I. (2021). Instrumente de colectar a datelor. În M-D. Bocoș, C. Stan, & C.-A. Crișan (eds.), *Cercetarea educațională. Repere metodologice și instrumentale* (Vol. II, pp. 73–146). Editura Presa Universitară Clujeană.

Dascălu, A. M. (2019). [Recenzia capitolului Etica publicării științifice și a comunicării cunoașterii, în Etică și integritate în educație și cercetare, A. Sanud, & B. Popoveniuc (eds.), (2018)], de A. Sanud. *Journal for Ethics in Social Studies, 3*(1), 38–41. https://doi.org/10.18662/jess.22

Elsevier. (2023). *The Use of AI and AI-assisted Technologies in Scientific Writing.* https://www.elsevier.com/about/policies/publishing-ethics

Frunză, A. (2019). [Recenzia cărții Etică și integritate în educație și cercetare], de A. Sanud, & B. Popoveniuc. *Annals of Philosophy, Social & Human Disciplines, 1*, 103–113.

Gavrilovici, C., & Oprea, L. (2013). Etica clinică, etica cercetării și etica comunitară – triada morală a societății contemporane. *Revista Română de Bioetică, 11*(3), 3–5.

Ghențulescu, R. (2015). Autoplagiatul în epoca reciclării. *Buletinul Științific al Universității Tehnice de Construcții București. Seria: Limbi Străine și Comunicare, 8*(1), 65–71.

Giurgiuman, T., Deaconu, M., & Vâtcă, S. D. (2021). Etica academică în contextul pandemiei Covid 19: metode eficiente utilizate la nivel instituțional. *Ethics and Deontology Journal, 1*(01), 25–31.

Grădinaru, G. (2019). [Recenzia capitolului Educația în zorii mileniului al III-lea. Încărcătura etică, în Etică și integritate în educație și cercetare, A. Sanud, & B. Popoveniuc (eds.) (2018)], de Leabu, M., & Leabu. M. *Journal for Ethics in Social Studies, 3*(1), 38–41. https://doi.org/10.18662/jess.21

Grimaldi, G., & Ehrler, B. (2023). AI et al.: Machines Are About to Change Scientific Publishing Forever. *ACS Energy Letters, 8*(1), 878–880. https://doi.org/10.1021/acsenergylett.2c02828

Herling, F. C. (2022). Etica și integritatea academică. O abordare terminologică. *Buletinul Științific al Universității Tehnice de Construcții București. Seria: Limbi Străine și Comunicare, 15*(2), 46–55.

Hutson, M. (2022). Could AI help you to write your next paper*? Nature, 611*(7934), 192–193. https://doi.org/10.1038/d41586-022-03479-w

Ivan, A. S., & Slabu, E. (2021). Considerații privind aplicarea normelor de etică în activitatea didactică universitară. *Revista Etică și Deontologie, 1*(1), 18–24. https://www.prouniversitaria.ro/wp-content/uploads/2021/10/ARTICOL-2.pdf

Leabu, M. (2021). O experiență în crearea codurilor de etică. De la amatorism la profesionalism. Bioetica: teorii, instrumente, utilitate (pp. 258–271). În V. Ojovanu, & M. Leabu (eds.), *Bioetica: teorii, instrumente, utilitate*. Print-Caro. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/258-271.pdf

Lund B. D., Wang T., Mannuru N. R., Nie B., Shimray S., & Wang Z. (2023). ChatGPT and a new academic reality: Artificial Intelligence-written research papers and the ethics of the large language models in scholarly publishing. *Journal of the Association for Information Science and Technology, 74*(5), 570–581. https://doi.org/10.1002/asi.24750

Lupu, G. S. (2021). Dileme și provocări în sprijinirea cursurilor de etică, deontologie și integritate academică. *Revista Etică și deontologie, 1*(1), 44–51. https://ethicsprouniversitaria.ro/index.php/ead/article/view/8/14

Lupu, G. S. (2023). Etică și model în mediul academic. *Revista Etică și deontologie, 3*(1), 68–78. https://ethicsprouniversitaria.ro/index.php/ead/article/view/71/75

Manea, L. (2022). Implicarea Comisiilor de etică universitară cu privire la existența plagiatului din diferite perspective: Ordinul MEC nr. 522. *Revista Etică și deontologie, 2*(2), 96–105. https://ethicsprouniversitaria.ro/index.php/ead/article/view/61/65

Mereuță, I., & Leorda, A. (2020). Etica, bioetica și dreptul cercetării. În *Sănătatea, medicina și bioetica în societatea contemporană* (Ediția a 3-a, pp. 87–92). Print-Caro. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/125833

Mureșan, R. (2019). Etica cercetării științifice în domeniul științelor sociale. *Revista Transilvania,* (3), 92–104. https://revistatransilvania.ro/wp-content/uploads/2019/06/14.-Raluca-Muresan.pdf

Mureșan, V. (2007). Este etica aplicată o aplicare a eticii? *Revista Română de Filosofie Analitică, 1*(1), 70–108.

Neacșu, A. (2021). [Recenzia cărții Etică și integritate în educație și cercetare], de A. Sanud, & B. Popoveniuc (eds.) (2018). *Analele Universității din Craiova. Seria Filosofie, 2*(48), 157–166. Editura Universitaria Craiova. https://doi.org/10.18662/jess.21

Papadima, L. (2018). *Deontologie academică. Curriculum cadru*. Editura Universității din București.

Popescu, C., Duică, M. C., Ristea, A. L., Croitoru, G., Radu, F., Staver, C. L., & Bragoi, D. (2016). Cercetătorul științific în fața dilemei cunoaștere științifică versus ignoranță savantă. În *25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic* (Vol. 1, pp. 27–29). https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/61521#

Rahman, M., Terano, H. J. R., Rahman, N., Salamzadeh, A., Rahaman, S. (2023). ChatGPT and Academic Research: A Review and Recommendations Based on Practical Examples. *Journal of Education, Management and Development Studies, 3*(1). 1–12. https://doi.org/10.52631/jemds.v3i1.175

Rotaru, M. C. (2020). [Recenzia cărții Etică academică], de R. Ghențulescu (2019). *Buletinul Științific al Universității Tehnice de Construcții București Seria: Limbi Străine și Comunicare, 13*(1), 107–110. http://lsc.rs.utcb.ro/docs/BS_LSC_1_2020.pdf

Șercan, E. (2017). *Deontologie academică. Ghid Practic*. Editura Universității din București.

Socaciu, E. (2017). Fundamente ale eticii academice. În A. Avram, C. Berlic, B. Murgescu, M. L. Murgescu, M. Popescu, C. Rughiniș, D. Sandu, E. Socaciu, E. Șercan, B. Ștefănescu, S. E. Tănăsescu, S. Voinea, & L. Papadima (coord.), *Deontologie academică. Curriculum cadru* (9–13). Editura Universității din București. https://eticasiintegritate.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/10/Deontologie-Academica-Curriculum-cadru.pdf

Socaciu, E., Vică, C., Mihailov, E., Gibea, T., Mureșan, V., & Constantinescu, M. (2018). *Etică și integritate academică*. Editura Universității din București. https://eticasiintegritate.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/11/Etica-si-integritate-academica.pdf

Taylor & Francis. (2023). *Taylor & Francis Clarifies the Responsible use of AI Tools in Academic Content Creation*. https://newsroom.taylorandfrancisgroup.com/taylor-francis-clarifies-the-responsible-use-of-ai-tools-in-academic-content-creation

Tools such as ChatGPT threaten transparent science; here are our ground rules for their use. (2023). *Nature, 613*(7945), 612. https://doi.org/10.1038/d41586-023-00191-1

Walters, W. H., & Wilder, E. I. (2023). Fabrication and errors in the bibliographic citations generated by ChatGPT. *Scientific Reports, 13*(1). https://doi.org/10.1038/s41598-023-41032-5

ISBN: 978-606-37-2078-9